

Ceterum redibimus in Varevallium!

IZMEĐU DVA BROJA

Mnogobrojnim nesuglasicama na domaćoj političkoj pozornici kojima je obilovala protekla godina treba pridodati i niz ekscenčnih situacija zabilježenih na samom njezinom koncu, odnosno prilikom proslave katoličkog Božića. Budući da su se incidenti događali na gotovo cjelokupnom području koje kontrolira muslimanska strana i ima li se u vidu njihovo krajnje minimiziranje u "državnim" medijima, jasno je da slijedi težak period pomirbe, na kojoj će međunarodni čimbenici inzistirati i u 1997. godini. A na samom početku ove godine, nedvojbeno je, događaj broj jedan bilo je zasjedanje Parlamenta BiH održano 3. siječnja. To što je na sjednicu trebalo čekati čak tri i pol mjeseca od održavanja izbora rječitno potkrepljuje ocjenu vrlo teške i na momente dramatične situacije u državi. Istina, usuglašen je sastav Vijeća ministara, pa sada fiktivno postoji "vlast" koja bi trebala uobličiti pravce djelovanja državnih organa na cjelokupnom teritoriju Bosne i Hercegovine. No, svima je poznato da je time

ispunjena tek puka formalnost koja, nažalost, ne pruža nikakve garancije da će se na ukupnom planu dogoditi značajniji pomaci. Razočaravajuća je i činje-

IZDJEGLIČKI KARTON:

NIKAKO DA SE PRIJEZIM
DA U JAM TE NOĆI
ISTUŽEŠ BOŠLER
U STANU?

nica da u postupku utemeljenja Vijeća ministara nisu ispoštovane temeljne odredbe Ustava iz Dayton, nego konačni rezultat predstavlja niz iznudenih kompromisa koje su autorizirali Carl Bildt i Michael Steiner. Ukratko, imamo organe vlasti, ali ćemo na pravi početak njihova

rada nesumnjivo još morati čekati.

U pogledu zaživljavanja Federacije ništa novo. Na vojnom planu se, doduše, ponešto i događa, ali zar mi budućnost ne tražimo na drugim poljima?! Zauzvrat nam se nude nova spletkarenja i dodatni razlozi za odugovlačenje ionako razvučenog procesa. Pozornost šire javnosti usmjerena je na razgovore o sudbini Brčkog. Rezultat arbitraže svakako će imati vrlo duboke implikacije za ukupnu situaciju u BiH, posebice glede nastavka mirovnog procesa.

Politička situacija u Varešu protkana je novim perfidnim metodama zaustavljanja i zabrane povratka Hrvata. Ovih je dana SDA mašinerija ponovno aktualizirala primjenu famoznog Zakona o napuštenim stanovima. Da je pristup ovoj problematici posve "temeljiti" pokazuje i to što su rješenja o gubljenju prava Hrvata na stanove otiskana na vrlo kvalitetnom papiru i kao takva se pokušavaju uručiti "zainteresiranim". U tim rješenjima nije sadržana samo konstatacija da je sudbina Hrvata u Varešu "zapečaćena" (?), nego se iz njih s lakoćom čita i to tko u stvari nastoji diskvalificirati Mirovni sporazum i sve dogovore. Nije li to odveć jasno i svima onima koji pod raznim firmama međunarodne zajednice salijeću aktualne vlastodršce u kojima vide navodne sugovornike? Hoće li i kada napokon prepoznati i one koji iz Sarajeva daju konkretne naloge? Nisu li i posljednje Izetbegovićeve i Ganićeve izjave o budućnosti BiH i o pitanju "napuštenih" stanova dovoljno jasne i ostavljaju li one ikakvu mogućnost da se krivci za destrukciju traže na lokalnoj razini? U svakom slučaju, najnoviji vareški događaji nisu tek puka slučajnost. Oni bi morali poslužiti za još jedno prepoznavanje stalno prisutnih i krajnje opasnih političkih aspiracija muslimanskog vodstva. Takvo "čitanje" nipošto ne može obeshrabriti Hrvate Vareša. Dapače, ono nužno mora dovesti do otrežnjenja onih koji su umislili kako nisu pijani.

UZ "SREBRNI" BROJ

Mislili su neki da nas neće biti. Ni lista, ni Hrvata. A nije. I neće. Već je treća godina kako izlazi "Bobovac", prvi list u povijesti ovog naroda na ovome području. S ovim, dvadesetpetim brojem zaokružili smo impozantnih 380 stranica autentičnog štiva.

Dobivanjem prve osobne iskaznice mlado biće postaje osoba. Čovjek. Građanin. Netko tko se slobodno kreće, obitava, djeluje... I s ponosom pokazuje svoju iskaznicu da i drugi vide kako je odrastao i da s njim više nema šale. Nije neskromno ustvrditi da je upravo naš list osobna iskaznica vareških Hrvata. Prije je nismo imali. Niti smo imali što pokazati. Legitimirati se. A bez iskaznice nismo to što smo. Nitko nam ne vjeruje da postojimo. Sada smo se identificirali. I to nije šala.

Nas ne financira Soroš. Mi nismo izdali ni svoj narod, ni domovinu, ni susjede. S vjerom u Boga i nadom u pravdu mi idemo dalje. Lice pokazujemo, naličja se ne stidimo. Prošlosti se ne odričemo, u budućnost vjerujemo. I ništa nas odavde izbrisati neće. Patina vremena neće pokoriti naš trag. Dok se snijeg bijeli. Dok se nebo plavi. Dok Stavnja teče. Dok sunce izlazi. Mi ćemo našu muku, naš bol i našu radost zapisivati.

ŽELITE LI PRAVILNE I PRAVODORNE INFORMACIJE?

VOLITE LI DOBRU GLAZBU?

SLOŠAJTE

VAREŠ

IZ NAŠIH ŽUPA

VAREŠ

KRŠTENI: Tanja Ćuraković (Darija i Jadranke), Nikolina Dodik (Krunoslava i Jelene).

UMRLI: Jozo Malbašić, Barbara Lekić r. Božić, Marija Franjković r. Malbašić, Stjepan Turić, Bernardica Erbek, Slavka Prskalo r. Klarić, Filomena Blažević, Josip Katičić, Anto Pavlić, Jakov Plejić.

VJENČANI: Mijo Terzić i Sanja Pendić, Ernest Lučić i Lidija Hainz, Krunoslav Dodik i Jelena Petrović.

VIJAKA

KRŠTENI: Nikola Andrić (Boška i Jasne).

UMRLI: Ivka Pavlić, Stijepo Mandić, Antonija Filipović.

Naslovna stranica: D.Zloušić - Tici

VIJESTI • VIJESTI • VIJESTI • VIJESTI • VIJESTI

OTVORENA ZUBNA
AMBULANTA

Vrijedni djelatnici Doma zdravlja Vareš na Pržićima uspjeli su polučiti još jednu pobjedu. Polovinom mjeseca prosinca u njihovom sastavu počela je sa radom zubna ambulanta.

Iako je još prije gotovo godinu dana nabavljena sva potrebna oprema, nerješiv je bio problem stomatologa koji će raditi. Povremeno je, vrlo rijetko, dolazio zubar iz Kiseljaka, ali je sada sve na svome mjestu.

Svakako da uz djelatnike Doma zdravlja, sve pohvale idu i na račun g-de Jelice Sertić koja je ovaj posao radila i u Varešu. Jelica se vratila iz progonstva i već nakon mjesec dana se vidjelo koliko će ovaj potez vrijediti Varešanima. Ordinacija je svakim danom sve više zauzeta, a najčešći posjetitelji su učenici OŠ "Fra Filip Lastrić" na Pržićima, u čijoj je zgradi ambulanta i smještena.

I ovaj put, nezaobilazno ime je g. Mijo Vidović iz Offenburga, čovjek koji već godinama pomaže vareškim Hrvatima u svim vidovima pomoći. Zahvaljujući njemu, još prije godinu dana nabavljena je stomatološka stolica, izuzetno skupa investicija, tako da velike zasluge pripadaju i njemu.

VELEPOSŁANIK RH
U VAREŠU

Hrvatski narod Vareša 17. prosinca 1996. g. posjetio je veleposlanik Republike Hrvatske u BiH g. Darinko Bago sa suradnicima.

Na početku svoga posjeta obišao je djelatnike i učenike OŠ "Fra Filip Lastrić" na Pržićima, kojom je prigodom podijelio božićne paketiće svim učenicima, kao i djeci predškolskog uzrasta. Pokrenuta je i inicijativa za nabavku učila i knjiga za školsku lektiru.

Sastao se i s predstavnicima hrvatskih institucija i u razgovoru sa njima obećao punu podršku Republike Hrvatske u rješavanju mnogih pitanja na koja vareški Hrvati čekaju odgovor.

Na kraju posjeta, veleposlanik je razgledao najstariju crkvu u BiH i likovnu galeriju koja je u njoj smještena. Izrazio je divljenje za pokazanu hrabrost i strpljenje u borbi za opstojnost i zahvalio na gostoprimstvu, a za dar domaćini su mu poklonili sliku fra Franje Jukića, rad akademskog slikara Dubravka Tokmačića iz Vareša.

Svi pokušaji da se satane i s aktualnim vlastima u Varešu nisu urodili plodom.

BOBOVAC - INTERNET

Redovito dobijamo vijesti od našega sugrađanina g. Gorana Mijatovića koji se nalazi u gradu Bodenu (Švedska) o objavljivanju lista BOBOVAC na mreži Interneta.

Uz Božić i Novu godinu urađeno je i nekoliko prigodnih izmjena, pa je tako glavna stranica redizajnirana i pri pristupu stranici počinje svirati jedna od božićnih pjesama, te se pojavljuje čestitka. Ugrađen je i brojač pristupa i za kratko vrijeme popeo se na 260! Link ka listu je ugrađen na nekoliko listova koje objavljuju Hrvati. Ono što mnoge najviše zanima jest povijest Hrvata, pa tako serijal "Bobovac i Kraljeva Sutjeska" se arhivira od strane Hrvata rođenih u Americi, a čiji su roditelji porijeklom iz Srednje Bosne.

Dobili smo i dosta komplimenata i pohvala za sadržaj lista, kao i dizajn na Internetu, pa objavljujemo neke od njih:

"Želim Vam čestitati na vrlo dobro načinjenoj stranici i informacijama o vareškim Hrvatima i listu Bobovac! Takve izravne informacije i vijesti iz života i borbe Hrvata iz cijeloga svijeta su nam jako potrebne da se približimo jedni drugima.

Hvala i sretno!"

Barry Marjanovich, novinar

"Nestrpljivo očekujem novi broj!!!"

Zoran Šimić, Hrvatska

"Dobar Internet list i odlično sastavljeno!!!"

Karlo Raić, Vancouver

"Ovo je stvarno dobro napravljeno. Posebna vrijednost je u informativnoj strani ove stranice... Opstajali smo i ostajali u cijeloj svojoj novijoj polmilenijskoj povijesti bivajući istovremeno samozatajna vitalna osnova i energija cjelokupne hrvatske povijesti i hrvatskog naroda. Svako dobro Hrvatima Vareša i Kraljeve Sutjeske, te uspjeh urednicima lista".

Fra Zdravko Kujundžija, Livno.

Svima se zahvaljujemo, posebice Goranu, i obećavamo da nećemo posustati, a dokaz za to je i ovaj jubilarni 25-ti broj.

Za kraj i napomena da je ovo prvi hrvatski list iz BiH postavljen na Internet!

NOVOSTI IZ ŠAHA

Osnivanje šahovske sekcije pri HKD Napredak, izazvalo je veliku zainteresiranost među ljubiteljima ove drevne igre, osobito kod mlađih naraštaja. Formirane su tri grupe radi lakše organizacije rada.

Prvu grupu čine učenici viših razreda osnovne škole i učenici srednje škole nastanjeni u Varešu. Drugu grupu čine učenici viših razreda osnovne škole nastanjeni u selu Pogar. Treću, najbrojniju grupu, sačinjavaju učenici OŠ "Fra Filip Lastrić" na Pržićima.

Kroz nastavu su polaznici stekli osnovna šahovska znanja, nakon čega se pristupilo praktičnoj provjeri mogućnosti članova organiziranjem turnira. U grupi Vareš, nakon natjecanja koje je

trajalo duže od mjesec dana, prvo mjesto je osvojio Draženko Riđić sa 12 bodova, slijede Dubravko Babić sa 10, te Mijana Matošević i Božidarka Jelić sa 9,5 bodova. Posebno treba istaći dobru igru Mijane i Božidarke koje su se potpuno ravnopravno borile sa svojim vršnjacima.

Prvo mjesto kod Pogarana nadmoćno je osvojio Robert Božić pobijedivši sve svoje protivnike.

Na osnovu ovih turnira, koji su imali karakter prednatjecanja, izdvojeni su najbolji koji su sudjelovali na završnom natjecanju u povodu Božića.

Ovaj turnir je zbog vremenskih nepogoda i problema sa dolaskom natjecatelja održan 10. i 11. siječnja u pojedinačnoj i ekipnoj konkurenciji.

U pojedinačnoj konkurenciji sudjelovalo je 18 natjecatelja, među kojima i tri djevojke. Pobjednik je Brano Šurkić sa 6 poena, drugo i treće mjesto podijelili su Robert Božić i Dubravko Babić sa 5,5 poena. Četvrta je bila Mijana Matošević koja je svojom igrom najviše impresionirala.

U ekipnoj konkurenciji prvo mjesto je pripalo momčadi Pogar u sastavu: Dubravko Babić, Robert Božić, Brano Šurkić, S. i D. Šimičević, druga je bila ekipa Pržića, treći Vareš, a četvrta ekipa Dame za koju su nastupile žene.

U šahovskoj sekciji Napredak predstoje mješoviti turniri na kojima će sudjelovati stariji članovi sekcije - seniori i najuspješniji mladi takmičari. Najuspješniji će moći osvojiti šahovska zvanja - kategorije.

Inače, u tijeku su pripreme za registriranje šahovske sekcije, kako bi se mogli uključiti u šahovska takmičenja koja organizira Šahovski savez.

Priredio: B.Andrić

TRGOVINSKO PODUZEĆE

"PRŽIĆI"

iz bogatog asortimana
NUDI

dnevni i tjedni tisak
tekstilnu robu
voće i povrće
suhomesnate proizvode
alkoholna i bezalkoholna pića
tehničke potrepštine
i ostalu robu široke
potrošnje !!!

Kupnjom na Višnjicima i
Pržićima
uvijek ćete imati pouzdana
partnera !

ŠTO ĆE URADITI "PARTIZANI"

Zašto suživot ne zavisi od Srba i Hrvata?

Često se čuje pitanje "je li moguć suživot?" i odmah moram reći da je ono prazno kao i svaki odgovor koji se na njega može dati. Ponajprije zato što na to pitanje, što se barem mene tiče, odgovara svaki od tekstova ili svi zajedno što sam ih u ovo vrijeme kvarenja suživota napisao. Potom, što na to pitanje ne treba više da odgovaraju ljudi poput mene koji su na to već odgovorili, nego oni zbog kojih se takvo pitanje i postavlja. Pa ipak, reći ću ono što sam ne tako davno rekao jednom strancu: suživot je moguć samo ako to bude htjela muslimanska strana!

Ovakav iskaz je paradoksalan samo površnom promatraču izvana ili nezrelom analitičaru kakvih je u nas bezbroj. Sad je s tim "suživotom" kao ono nekoć s "multi...". Sjećate li se kad je posljednji put Izetbegović ili netko od njegovih spomenuo bilo što što bi sličilo "multi..." a kamoli na tom planu nešto i konkretno učinio.

DIJELJENJE ZEMLJE

Svojedobno mi u Oslobođenju nije objavljen tekst samo zato što sam napisao da su za rušenje BiH odgovorni Milošević, Tuđman i Izetbegović, baš tim redom i u kvalitativnom i kvantitativnom smislu. Sad to već uviđaju i drugi. Čovjek koji je govorio o "multi..." i s pravom optuživao druge, u praktičnoj politici je činio da se Hrvati i Srbi ne vraćaju na svoje, da ne ostaju živjeti ovdje gdje prostor kontrolira Armija BiH, da bi najposlije rekao kako borci koji su branili grad treba da ostanu u stanovima, a babe koje su iz njih otišle nemaju nikakva prava. Zar pravniku treba objašnjavati da pobjeći od rata spada u osnovna ljudska prava? Kako li je tek s drugima?

Svojedobno su žestoko kritizirani svi, a ni sada nije drukčije, što protjeruju Muslimane, teroriziraju ih. S pravom! Drugi su bili ustaše, četnici. Mi smo, tako je govoreno, partizani. A što su ti partizani učinili? Treba li reći samo u posljednjih nekoliko dana: ne daju praviti katoličku crkvu u Sarajevu, pretkuli su svećenika u Sarajevu (a zovu papu u BiH!), zabranili Djeda Mraza, bacili suzavac pred Katedralom, bacili bombu na "Imperijal", ne vraćaju katoličko sjemenište u Travniku, napali božićno drvce u Travniku...

Treba li još? Jesu li ovo četničke ili ustaške metode? Kad se prigovori, kaže se "a što oni nama rade?". Onda su, dakle, svi isti. Pa tako, brate, i treba reći. Samo neka se onda ne nada strana koja je govorila "multi...", reintegraciji i dr. da će to tako uraditi. Tako se zemlja dijeli, tj. nastavlja se njezino dijeljenje ili se utvrđuju metode podjele. Dakle, i Izetbegović dijeli BiH!

VERBALNI HIT

Novi je verbalni hit kako će demokratizacija u Hrvatskoj i Srbiji riješiti problem BiH? Uvijek je, dakle, negdje vani uzrok svim našim glupostima. I začudo kako to svi odmah kao floskulu prihvaćaju. Bosnu i Hercegovinu će spasiti njezina demokratizacija, tj. u ovom slučaju demokratizacija koju će provesti Izetbegović i njegova stranka i to baš onako kako je to jednom rekao: mi moramo biti Savezna Republika Njemačka kako bismo reintegrirali DDR. Ali ne samo ekonomski nego jedino i samo demokratski, jer jedino demokratizacija može ponuditi i ekonomski prosperitet.

Naravno, predsjednik SDA je to rekao u napadu iskrenosti, ali onda odmah to zaboravio da bi se nastavilo s čišćenjem nemuslimana iz svih mjesta gdje se to moglo. I sve to po onoj njegovoj: ne sposobni, nego poslušni; ne pravo, nego pravda; ne babe, nego borci itd. A sve to govori kao pravnik, čelni čovjek države i naroda koji tim potezima gura u, istina, nacionalno čistu državu, dakle i u geto u kojemu onda, je li on

svjestan, nema ni BiH, a po svojoj prilici ni tog naroda kao zdravog i politički zrelog, da se kad je drugo u pitanju ne igramo proroka.

Dakle, da li je moguć suživot nakon svega što je učinjeno? Zlo je učinjeno svim trima narodima. Svaki od tih naroda već pjeva kolektivnu pjesmu o krivcima iz drugih naroda jer je to lakše nego se otriježniti. A da se narodi ne bi trijeznili tu su čuvari kolektiviteta, tj. njihove pijanosti u koju spada i pjesma o nemogućnosti zajedničkog života. Dva kolektiviteta to ponavljaju, u trećem se govori da se može zajedno živjeti. Dva su bila i protiv "multi...", jedan je bio "za".

Matrica je jasna i otuda jedino jasan i odgovor: suživot je moguć samo ako to, u ovom trenu činom a ne riječima, hoće partija najbrojnijeg naroda!

A ponavljati sve floskule o ekonomiji koja će učiniti život moguć, čak neminovan i pokazivati to primjerima suživota Francuza i Nijemaca koji su najviše od svih naroda na svijetu ratovali među se ili o suživotu SAD i Japana nakon dviju atomskih bombi, nepotrebno je:

Uostalom, i o tome smo toliko puta govorili. Suživot nije i ne smije biti parola. To je baš suživot: dakle, stan, posao, pravo, a ne pravda (to je Božja ili u najmanju ruku haška kategorija!), demokratizacija s crkvama, Djeda Mrazom, mješovitim brakovima i svim sličnim što je narogušilo Zapad i natjeralo ga da ne vjeruje Aliji kao ni Slobi ili Franji, tj. pročitao je, imao je vremena pročitati sve praktične laži priče o "multi..." ili sad o suživotu.

SU - ŽIVOT

Treba li reći na sve ovo da je potrebno ostvariti suživot u svome narodu, a i od toga je još daleko u Krajini npr. ili u središnjoj Bosni gdje Musliman koji nije u SDA ili vjernik, nije građanin istog reda s onima koji to jesu. Dakle, već se i tu prepisuje sve ono najlošije kod vladajućih stranaka u drugim narodima koje se s pravom optužuju i osuđuju.

Ali, može li se to tako a da se najprije ne pomete ispred svog praga? A kad to bude moguće iz perspektive vladajuće stranke ovdje gdje je živimo, prvo će se to vidjeti na medijima ili - najkonkretnije - na onome što se zove TVBiH koja to odavno nije, kao ni druge stvari koje za sebe priskrbljuju to ime, a pripadaju samo jednom narodu ili, još gore, samo jednoj stranci. A svi drugi su, po Miloševićevom ili Tuđmanovom receptu, izdajice i sl., a da o kadrovskoj politici i prebrojavanju na toj osnovi i ne govorimo!

Do tada, pustimo život, živjele parole!

Ž. Ivanković

Nezadovoljni zbog toga što je vlast udarila na novogodišnje slavlje, pa i na samoga Djeda Mraza, dva susjeda iznose svoja viđenja:

- Mislio sam da će od njegove crveno-bijele odore načiniti zeleno-bijelu i da ga neće dirati - ponadao se jedan. Takve su izmjene česte u praksi u današnje vrijeme.

Drugi je bio znatno oprezniji:

- Kad su moja djeca napravila Snješka Bijelića u dvorištu, rekao sam ženi da unatoč hladnoći prostre veš vani, da ga tako zaštitimo. Nije više ni njemu sigurno...

NAŠ OSVRT

IME SLOBODE

Uistinu su rijetki novinari kojima pođe za rukom načiniti reportažu u Varešu (takvu se materijalu većinom u nadnaslov stavi - ekskluzivno), a da uz to proborave kod izvora i osvježe se informacijama (?) upravo iz kabineta u koji je skoncentrirana sva trenutačna vlast. To ne može svatko. Jednomu od njih nedavno je na tom mjestu nervozno ispričano "o silnim nedaćama vareškim, prije svega onim vezanim za povratak Hrvata, o silnim autima s tzv. hrvatskom registracijom koji špartaju po gradu kako i kad hoće, o skoro četiri hiljade Hrvata u gradu (ostalo ih je bilo svega sedamsto i neki) odnosno više od 3.000 povratnika koji o svom dolasku niti koga obavještavaju, niti se prijavljuju, niti ih bendaju..."

A svu slobodu imaju." (Sarajevsko "Oslobođenje", 28.XI 1996.)

Sve je tako idilično. Bezmalobilo i dirljivo. Samo, gore pobrojani najbolje znaju kako je doista nalaziti se u okviru te brojke. Biti brojkom i jedino u rečenici imati status.

S tim se ljudima suživjeti i sve ono što izražavaju htjeti sklopiti u jedno, u jedan mozaik - posve je drukčiji izazov. Svaka je brojka jedna zasebna priča, a tu je četiri tisuće manje ili više tužnih priča, četiri tisuće sudbina s kojima se netko poigrao i još se pigrava. Četiri tisuće ljudi kojima je dobro, ali oni to, eto, ne vide i ne primjećuju. Neke vrlo nezahvalne brojke (!). A gdje su ostale tisuće od kojih svaka do posljednje jedinice nose svoje priče nekud po svijetu i netko im drugi u njima ispisuje poglavlja. Od onoga što su imali i što im pripada trenutno imaju tek podsjećanje u osobnim dokumentima. Dok se ne uspostavi pravni sustav i ne obriše prašina s katastra...

PRAVO ILI PRIVILEGIJ

Prošloga su mjeseca, manje ili više svečano, obilježeni pojedini dani. Tako to biva zadnjega mjeseca u godini. Ipak, jedan je prošao posve nezapaženo. 10. prosinca - Dan ljudskih prava. Istina, bilo bi u najmanju ruku smiješno obilježavati dan nečega nepostojećeg. Nekima možda i ne bi da su ga se kojim slučajem dosjetili. Jedna starija žena (iz one skupine od četiri tisuće) sigurno ga nije mogla obilježiti. Sva se njegova ironija srušila na njezina pleća kad je toga dana sjela pred Caritasom da se malo odmori. Nekako je uspjela privezati na saonice madrac i stranice od kreveta koje je tu dobila, ne znajući hoće li opet biti deložirana, i još jedna, treća po redu njena postelja ostati zapečaćena pa već nakon sat vremena prisvojena ili nekamo odnesena.

Nekomu će vjerojatno pasti u oči da se radi o citatu i zbivanjima s kraja prošle

godine i držat će da su to teme koje više ne zavrijeđuju pozornost. Bar ne sada, na početku nove u kojoj se svi (čini se kao nikad do sada) nadamo boljemu. No, bez obzira na smjenu dviju kalendarskih godina, zbivanja su to koja nažalost ne gube na aktualnosti. Svijest se kod pojedinih ne budi ili ne mijenja, tendencije se često i produbljuju. Teži se učvrstiti carstva sazdana na nepravdi i patnji mnogih. Sve je po zakonu - navodi se pritom. Po zakonu i u novinska reportaža. One, pak, "četiri hiljade i neki" umišljaju i silne nedaće tvore. Voze se cestom u svojem autu, k tome još i kroz grad. Nijedan da se sjeti zahvaliti zbog toga. Sloboda kretanja u ovom gradu očito ima status privilegija iako je redovita značajka brojnih sporazuma, kao i hrvatske (takozvane?) registracije koje imaju važiti do stupanja na snagu federalnih, a nisu jedine takve. Ogledaju li se u tome sva prava ili pak svi grijesi pa iz njih nastaju silne nedaće vareške? I kakve

veze zapravo ima frekvencija prometa sa zakonom? U kojoj ga točki krši? Povrh svega i ne čudi što su reportaže iz Vareša ekskluzivne.

Samo je jedno pitanje uistinu otvoreno. Što kad zavlada zakon u punom smislu te riječi? Ništa ne traje dnevno, to svi znamo, pa tako neće ni postojeće stanje. Koliko će biti kadrih čekati ga, suočiti se, koliki će broj ustuknuti pred njim? Opet će se dakle baratati s brojkama. Zagonetka je samo - s kolikim? Čemu bi napokon služilo preciziranje kad će onaj "i neki" uvijek postojati. Jedan manje, jedan više. A auti će ga neovisno o registraciji na cestama dočekati. To je normalno i nedvojbeno.

VAREŠ U EUROPI

Na početku nove godine grad Vareš još je kao pastinak. Opet se ne smije javno kititi i resiti. Zaobilazi ga pomoć međunarodne zajednice. Ne smije ga

posjećivati Djed Božićnjak, a više niti Djed Mraz. "S prijezirom treba odbiti različite sumnjive vrijednosti..." (Tako je naloženo urednicima sarajevskog radija i televizije nakon što su dali prostora dočekijama 1996.) A Bosna i Hercegovina je multietnička, multikulturalna... i nadasve europska zemlja. Nešto tu ne štima. Niti Vareš može ovakav u Europu, niti će Europa njemu. Od svega, trenutno su jedino Varešani u Europi!

Još smo u fazi medijskog obrađivanja. Neki bi rekli u središtu pozornosti. Kao da se netko zauzima za nas. Konačno, postoje pokrovitelji i zauzimaju se, ali oko nas. Oko naše slobode glavnu brigu vode i to treba da se zna. K tome i na Badnju večer ustupljeni termin na sarajevskoj televiziji. Ponavlja se priča iz Oslobođenja, dakle nije zastarjela. Što više, valjda je to bila i čestitka za Badnjak i Božić koji je imao doći. Pa neka ga onda one stotine i tisuće nezahvalnih blaguju.

Dogodio se Božić. 1997. put. I cijelome svijetu pa i u Varešu. Događat će se i nadalje i nove će ga generacije proslavljati. Može li onda nečiji način čestitanja umanjiti njegovo značenje i dva tisućljeća radosti koja ga svake godine iznova poprati? Koliko Tiha noć bosanskog nespokojstva i može nadmašiti očekivanja tek godinu poslije... U Varešu ih je barem ispunila. U ponoć se oglašio masivna zvona s tornjeva crkve sv. Mihovila, popališe se unutar nje sva raspoloživa svjetla i obasjaše prisutno mnoštvo. Oni što se bave podjelama i nepopularnom kategorizacijom uvidjet će da uz povratnike i one koji nisu uopće izbjivali ima dosta izbjeglih i još uvijek prognanih. Stotine i tisuće. Za sve druge to su samo Varešani. Zaorila se pjesma. Sa balkona prepoznatljivo odjeknuše orgulje i mješoviti pjevački zbor. Sve se to dogodi prvi put otkako je Vareš pao! Nadasve, bez incidenta i bez pucnjave. Strpljenje se još jednom pokazalo isplativim, a pesimizam morade položiti oružje.

Općenito uzevši, sve je više događanja s ovakvim ishodištem. Težina današnjeg trenutka u sjeni je još teže, skore prošlosti. Čovjek je tu da bi sve nadživio, postao čvršćim i iskusnijim. Da bi znao cijeniti izgubljeno i oteto. U punini se radovati svakom povratku oduzetog mu i uskraćenog. To upravo tu odakle sve i potječe, može doista osjetiti. Jednako kao što je osjetio prolaznost mnoštva kontrolnih punktova, lova po šumama, tamničenja, čestih blokada, policijskog sata...

Neumoljivost vremena teško je spriječiti. Pojam eskalacija sve je manje u funkciji i sve je teže njegovom praktičnom pa i verbalnom primjenom snažiti pozicije. Prostor se očito sužava.

Neven S.

DOGAĐAJI KOJI SU UZBUDILI VAREŠ (17)

Mnoštvo događaja koje su stari Varešani nadugo i naširoko preporučivali zabilježio je pok. JOSIP TOKMAČIĆ u monografiji "VAREŠ-POVIJEST I ZEMLJOPIS", pisanoj daleke 1957. godine. Neke od njih "Bobovac" će prenijeti u nastavcima.

V SNIJEG NA POČETKU LJETA

Vareš ne pamti prirodnoga fenomena kao onog što ga zadesi dana 24. lipnja 1916. Mimo svih očekivanja, a na veliko čuđenje Varešaka, osvanuo je dubok snijeg. Visina mu je iznosila dvadesetak centimetara. Snijeg je bio više žut nego bijel. Svijet je govorio: "Čudo Božje". Doista je to bilo čudo.

Na 23. lipnja bio je vedar i sunčan dan. Vladała je paklena vrućina. Oko 20 sati naglo je zastudilo. Puhao je jak vjetar. Promjena temperature bila je izrazita. U 21 sat počeo je padati snijeg i do jutra dostigao visinu od 20 cm.

Voćke koje su u to vrijeme nosile plod bile su izlomljene. Snijeg je pšenicu povaljao, a povrće pokrio. To je trajalo samo 24 sata. Prekosutra snijegu nije bilo ni traga. Samo je Stavnja nabujala, ali se nije izlila iz svoga korita.

Za dva dana sve je opet bilo u redovnom stanju. Godina je rodila kao nikada do tada. Ne pamti se prinos ljetine kao te godine.

Događaj je izazvao uzbuđenje. Snijeg kao snijeg i nije toliko iznenadio. Vareš je začudila činjenica što je snijeg bio veoma mek i težak i uz to žute boje. Izgledao je kao da ga je netko natopio "karabojom".

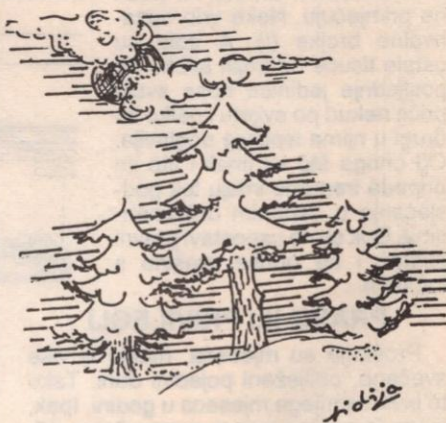
O tom se događaju u Varešu dugo pričalo. Uspomena na nj i danas živi putem narodne uzrečice koja glasi: "Nemoj bos ići u Sutjesku da se ne vratiš po snijegu, kao ono 1916. godine". Naime, Varešaci bi svake godine o Svetom Ivi, tj. 24. lipnja, bos išli na zavjet u Kraljevu Sutjesku. I 23. lipnja 1916. su doista otišli bos, ali su se morali vratiti u obući, jer je pao snijeg. Oni koji nisu imali obuće, osobito djeca, morali su čekati dva dana u Sutjesci dok se snijeg nije istopio.¹⁾

1) Ovak mi je događaj ispričavao Ivan Obrdalić iz Vareš Majdana. Dobro se sjeća toga dana i godine.

**BOŽIĆNA
SVEČANOST
U MOM DOMU**

Prošli Božić je bio jedan od najboljih u mom životu. Ja i mama smo nakitili krizban, a baka i tetka su pripremale večeru za Badnju večer. Kad smo nakitili krizban čitava obitelj se okupila oko i pomolili smo se Bogu. Zatim smo sjeli za stol na kojem su bila božićna jela. Ja i moja sestra kad smo završili s jelom otrčali smo pod krizban i tamo zatekli darove. Ja sam dobio školski pribor, majicu i džemper, a Matea veliku bebu, slatkiše i medu. Nakon toga sam gledao film koji je potrajao oko dva sata. Zatim sam se počeo spremati za polnoćku. Na polnoćki je bilo puno svijeta. Nakon mise vratilo sam se kući i zadovoljno legao u krevet.

Marko Grabovac, IV. razred

PRIVATNO POGREBNO PODUZEĆE
KYRIOS
METKOVIĆ

Nudimo najpovoljnije uvjete sahrane i prijevoza pokojnika u inozemstvu, Republici Hrvatskoj i Herceg-Bosni.

Dovoljno je samo telefonom pozvati broj 020/682-183, sve ostalo je naša briga.

Posebna pogodnost za izbjeglice smještene u Republici Hrvatskoj.

Nudimo širok izbor pogrebne opreme.

S VAMA SMO U NAJTEŽIM ŽIVOTNIM TRENUCIMA.
PRIVATNO POGREBNO PODUZEĆE "KYRIOS" METKOVIĆ.

Autobus što iz Kiseljaka vozi za Daštansko ljućao se kroz jedva prohodan tunel. Katkad zbog neravnina zna usporiti, gotovo stati, kao u vrijeme kad nikakvo zaustavljanje nije bilo dopušteno pa su putnici iz njega iskakali baš tu - u tunelskom mraku.

Među putnicima, otraga je sjedio neki brko s nakrivljenom kapom, vidno omamljen brendijem kojeg je pažljivo čuvao.

- Nema izać', vozi dalje - povika on misleći da se zapravo vozač zabunio.

EKSKLUZIVNO!

INTERVIEW SA ZASTUPNIKOM U SABORU RH JOSIPOM PANKRETIĆEM

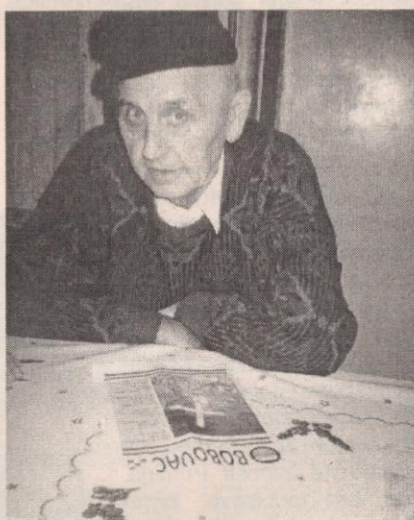
U selu Gaj nedaleko od Vrbovca živi nadaleko poznati zastupnik u Saboru Republike Hrvatske, gosp. Josip Pankreć, inače dopredsjednik HSS-a. Njegovi istupi za saborskom govornicom nikoga ne ostavljaju ravnodušnim, a iznošenjem svojih stavova uz neizbježnu dozu humora pojednostavnjuje svaki, pa i najsloženiji problem. Stoga je on u Saboru postao i ostao omiljen i cijenjen od svih zastupnika, bez obzira na njihovu stranačku pripadnost i političko opredjeljenje. Ovih je dana član Uredništva "Bobovca" posjetio gosp. Pankreću koji je, iako teško bolestan, bez oklijevanja pristao na razgovor specijalno za naš list.

- Gospodine Pankreću, koliko poznajete situaciju u BiH, osobito glede položaja Hrvata i možete li u svezi s primjenom Mirovnog sporazuma iz Dayton predvidjeti daljnji razvoj događaja?

- Naravno da situaciju u BiH ne poznajem u tančine, ali mnoge stvari znam jer sam tamo bio u nekoliko navrata. Ne krijem da uvijek imam glad za informacijama iz BiH budući sam uvjeren da su tamošnje prilike uzročno-posljedično vezane za političku situaciju u Hrvatskoj, pa ako hoćete i za čitav zapadni svijet. Uvijek sam polazio od toga da BiH mora biti cjelovita država, uređena tako da položaj naroda u njoj bude jednakopravan. Vrlo mi teško padaju saznanja da politički dogovori idu sporo i žao mi je što je BiH u stvari opet zemlja s vanjskim gospodarom, utjelovljenim u međunarodnim vojnim snagama. Što se tiče položaja Hrvata u BiH, znam da je on veoma težak, posebice u središnjoj Bosni, ali nikada nisam izgubio uvjerenje da će Hrvati imati političke i svake druge mudrosti i snage da svoj položaj urede na način koji će im garantirati jednakopravnost u svakom pogledu.

- Ne čini li Vam se da proces ide suviše teško? Prepoznajete li snage koje taj proces još više usporavaju?

- Vi ste spomenuli riječ proces, a to u stvari govori da će sve potrajati duže vrijeme. Znam da mnogi iz Daytonskog sporazuma žele isključiti Sporazum o Federaciji Hrvata i Bošnjaka, a bez ustroja i zaživljavanja vlasti po tom konceptu od mira u BiH nema ništa. Dobro znam da za Hrvate nema nikakve druge alternative, ali, posebno naglašavam, nema je niti za Bošnjake koji sada, zbog svoje brojčane premoći, svim silama nastoje dovesti Hrvate u položaj kakav su ovi imali u bivšoj Jugoslaviji u odnosu na Srbe. Jasno da nikakva majorizacija nad

Popularni Joža s "Bobovcem"

Hrvatima u BiH neće ići, jer Hrvati sada po svim potpisanim dokumentima imaju prava konstitutivnog i jednakopravnog naroda. Cijeli koncept mira u BiH leži u jednostavnoj činjenici da se pomirba mora dogoditi u punom smislu te riječi i da će na koncu to svi morati shvatiti.

- Što će Sabor Republike Hrvatske učiniti da se u tijeku već spomenutog procesa osigura pomoć Hrvatima u BiH?

- Republika Hrvatska u svome Ustavu ima ugrađenu odredbu po kojoj mora pomagati Hrvate, bilo gdje da se nalaze. Normalno, mi ćemo sve učiniti da pomoć bude što bolja i pravovremenija. Moram naglasiti da pomoć koja tamo dolazi nije pomoć samo neke političke stranke nego je to pomoć Republike Hrvatske. Moja je želja i ja ću na njoj ustrajati da se što više učini na pomoći Hrvatima u Bosni kako bi ojačali svoje političke institucije, koje će u ovom procesu biti od velike važnosti i putem kojih će Hrvati osigurati sva ona prava koja im pripadaju. U tom će pravcu djelovati i sve političke

stranke, a ja u ovom trenutku naročito naglašavam ulogu HSS-a koji će mnogo jasnije i djelotvornije podupirati političko organiziranje Hrvata u BiH. Ovdje ne govorim samo o Hrvatima u Federaciji BiH nego i u području drugog entiteta, naglašavajući pitanje povratka Hrvata u Posavinu.

- Imate li neku posebnu poruku Hrvatima Vareša koji u iskrenom nastojanju za povratkom na svoje itekako puno trpe?

- Ja često dobivam informacije o položaju Hrvata koji žive ili se vraćaju na područja pod kontrolom muslimanskih vlasti, a naročito u središnjoj Bosni. Član sam saborskog Odbora za ljudska prava. Naravno da dobijem informacije i iz Vareša, Kraljeve Sutjeske, Kaknja, Konjica itd. Poruka Hrvatima Vareša sastoji se u tome da nastave biti uporni te da u tome grade jedinstven stav. U stvari, povratak na svoje svih ljudi jest temelj Mirovnog sporazuma i bit svega. To je i budućnost BiH. Ukoliko se sa bilo koje strane taj povratak bude blokirao, onda zasigurno budućnosti u Bosni nema ni za koga. Hrvatima Vareša poručujem da sa povratkom jačaju i svoje političke institucije, političke stranke i da se što direktnije uključe u njihov rad. Neobično mi je drago što mi je u rukama vaš list, a njegov naziv mnogo govori. Bobovac jest asocijacija za teške patnje Hrvata u Bosni, ali se nadam da će on biti i asocijacija opstojnosti i budućnosti Hrvata u Varešu i šire. Upućujem pozdrave svim Hrvatima Vareša i svim ljudima dobre volje i želim vam još mnogo brojeva vašega lista.

- Zahvaljujem na srdačnom razgovoru i lijepim riječima i želimo Vam što brže ozdravljenje i nastavak Vašeg djelovanja u Saboru Republike Hrvatske.

Razgovarao: S. Šurkić

SREBRNI JUBILEJ BOBOVCA

Do sada smo prije svega vareškom puku, a i drugima koji su na bilo koji način željeli zaviriti u naš usud i našu dušu, predali oko 40.000 primjeraka "Bobovca". Kada bismo pojednostavili izvješće moglo bi se reći kako smo napisali jednu knjigu sa blizu 400 stranica. To je samo broj stvorenih stranica koji, dakako, vrijedi više od same knjige. To je čedo koje smo s mukom i naporom iznjedrili u vremenima kada rađanje ovakve vrsti prije nije negoli jest moguće. Pokrenuti izdavanje prvoga lista vareških Hrvata u vremenu kada je naše hrvatstvo u Varešu kao nikada do sada dovedeno do granice uništenja bio je i još uvijek jest jedan sizifovski posao u kojem preteški kamen uz uzbrdicu gura samo nekoliko ljudi, a svi ostali su publika spremna na kritiku, aplaudiranje ili zvižduke. Nakon dvadesetpet brojeva korisno je sumirati što smo to vareškom puku ponudili ovim listom.

Naslovna stranica već odavno ima svoj imidž, gdje su novost samo fotografije koje bi se po vrijednosti sadržaja trebale duboko urezati u biće svakog vareškog čovjeka: Bobovac, župna crkva u Vijaci, Sveti Mihovil, groblje na Višnjicima, kardinal Puljić, Radio postaja "Bobovac", crkva Svetog Mihovila u Varešu, Vareš iz raznih kutova gledanja, crkva Gospe Olovke, vojarna na Mekušama, Borovica, križ kao spomenik neznanim herojima... U svim ovim motivima sadržana je samo jedna želja, izražena u geslu "Ceterum, redibimus in Varevallium!". "Uostalom, vratit ćemo se u Vareš!".

Urednički komentar "Između dva broja" na drugoj stranici, uz moguće iznimke, postao je redovan. Komentiranje svjetske i naše politike, dopunjeno i obogaćeno dobro sročeno i ispravno formuliranom vareškom stvarnošću, postalo je zreo glas vareškog Hrvata koji kritizira nepravedno postojeće stanje i odluke i poziva na promjenu.

Ne znam tko sve vodi kroniku zbivanja u našoj općini u ovo ratno i poratno vrijeme, ali ako nemate pri ruci druge kronike onda se puno toga može pročitati na 25 stranica "Bobovca" pod naslovom "Vijesti". Na tih 25 stranica upisano je 145 različitih informacija o događanjima u našoj općini. Većina informacija govori o stranačkim aktivnostima HDZ-a i HSS-a, djelovanju HKD "Napredak" - podružnice Vareš, športskim aktivnostima, djelatnostima na formiranju raznih hrvatskih institucija na Pržićima i u Varešu, ugrožavanju temeljnih prava Hrvata Vareša, humanitarnim organizacijama, vjerskim susretima... Iako nedostaju mnogi događaji koji bi trebali naći svoje mjesto u ovoj rubrici, ipak se lako može prepoznati život i upornost hrvatskog puka na ovim prostorima i želja za opstojnošću, kao i stavovi svih prisutnih hrvatskih institucija prema društvenopolitičkim događanjima u ovom vremenu i na ovom našem prostoru. Važna je činjenica da spomenute informacije nisu kopija niti prepisivanje

vijesti iz drugih glasila nego kronika čvrsto vezana uz vareški prostor i vareške ljude. Za obogaćenje ove rubrike potrebna je aktivnost i suradnja čitatelja koji ne smiju dopustiti da bilo koja vrijest vrijedna pozornosti ostane neubilježena.

Većina dosadašnjih brojeva ostavila je dovoljno prostora za život vojnika bez kojih prostori pod kontrolom HVO-a ne bi značili nešto izuzetno i vrijedno pozornosti. Stranica naslovljena sa "96. domobranska pukovnija Bobovac Vareš" govorila je o samoj sebi onoliko koliko su vojne informacije pristupačne javnosti. Primirja, život bez pucnjave, ograničavanje vojnih aktivnosti u okvir vojne, jasno su i u "Bobovcu" pokazivali kako se veći prostor treba ostaviti civilima i civilnom životu, a ratne aktivnosti potiskivati u drugi plan i vremenom skloniti iza paravana. I ovo što je do sada rečeno vojničkim rječnikom i slikom bit će vrijedna kronika onima koji nekada budu popunjavali svoj ratni mozaik o vareškim događanjima.

Teško je prikazivati svoje komentare, posebno političke naravi, koji bi istovremeno bili iskreni, korektni i korisni. U našem listu mnogi članci su obojeni ovakvim političkim opterećenjem pod kojim autori tekstova ne mogu zašutjeti, ali su u biti ostali u okvirima pobrojanih nastojanja. Jedan od takvih komentara jest i "Naš osvrt" kao pokušaj slikanja postojećeg stanja koje se izuzetno sporo mijenja. Sva naša reagiranja u napisima jesu želja i potreba da se ubrza proces promjena nabolje, pa tako treba shvatiti i naše napise, prozivke, ukore, ljutnje i teške riječi i kvalifikacije koje se mogu pronaći u tim tekstovima.

"Događaji koji su uzбудili Vareš" zasigurno su rubrika koju pročita svaki čitatelj koji za sebe može reći da je Varešanin. Pokojni Josip Tokmačić je približio sve ono što je njemu bilo pristupačno, na način kako to umije bilježiti čovjek koji s ljubavlju i marljivošću piše

"Stara kula na Zidini - jedina od slavinih dvora, spomen davne moći slavne, sjetno motriš odozgor naše ljude kad putuju, za slobodom kad tuguju".

(iz monografije "Kraljeva Sutjeska i Bobovac")

Naslovna stranica prvog broja "Bobovca"

jednu povijest. Pisac nije bio povjesničar pa se tako nije služio metodologijom jednoga povjesničara i zato ima mnogo zabilješki koje ne možemo svrstati u povijest nego u lijepo zabilježenu tradiciju. Kamo sreće da je Vareš imao više takvih marljivih ljudi koji su iza sebe mogli ostaviti jednu bogatu ikebanu povijest, sjećanja, pričanja i bilješke o ovome kraju. I ovakvo pričanje mnogima je otvorilo oči kako bi mogli prepoznati i poštivati vrijednost vlastitog identiteta.

Sredina lista redovito je rezervirana za stožerne događaje koji su se tek dogodili ili za ozbiljnije reportaže lokalnog karaktera. Dobro se može vidjeti vrijednost neke takve lokalne reportaže koja je stara jedva dvije godine, a i akterima događanja već je zanimljiva za ponovno čitanje. Takve su reportaže o Varešu, Vijaci, svibanjskim susretima Varešana, prvoj obljetnici Pukovnije, kardinalovu duhovskom pohodu Varešu. Vrijedne srednje stranice jesu i one koje donose reportaže o Borovici, interview s kardinalom Puljićem, Osmanlijska vladavina - uzor ili prošlost, Miholjan u Varešu, otvaranje vojarne "Zvezdangrad". Dobro je da su sve ove reportaže i šira izvješća ostali u vareškim granicama.

"Bobovac" je list u kojem čitatelji redovito mogu pročitati lijepu priču, najčešće iz pera Tvrtka, dijaka bosanskog. Neke od priča su izašle iz okvira našeg lista i pojavile se u listovima Kanade i Australije. Bilo bi nepravедno ne spomenuti neke: Vjetrovi rata, Stela, Stranac, Žena s krunicom, Pismo Joze Kivice Muhamedagi Saletoviću, Stari zvonar, Bestidna suza, Straže oko nas, Iznenadenje, Puna linija, Kobna jesen...

Svaki list teži uključiti što više poznatih imena među svoje stalne suradnike. Dvojica naših suradnika vrijedni su spomena na poseban način: književnik Željko Ivanković i povjesničar Dubravko Lovrenović. Nema potrebe pojašnjavati vrijednost ove dvojice ljudi u intelektualnom svijetu BiH. Književnik Ivanković, i onda kada je imao ozbiljnije prigovore sadržaju lista, želio je pomoći kako bi list bio kvalitetniji onako kako se može i treba pomoći - tekstovima. Veoma je korisno pratiti njegove članke: Franjevci - znameniti pisci, Prva bosanska banka u Varešu, Vareški majdani, Vareški stećci, Vareš u kronikama, Vareš i glazba, Kulturno-historijsko blago Vareša, Vareške knjižnice, Vareš prije 100 godina, Vareš u leksikografiji, Vareš u pismima bosanskih franjevaca. Povjesničar Lovrenović počeo se javljati u listu naslovom "Bobovac i Kraljeva Sutjeska", a to je tek početak suradnje i potpore "Bobovcu".

Već od osmog broja lista, četrnaesta stranica rezervirana je za oštro beskrupulozno i više puta cinično prozivanje svih onih koji su spremni podviti repa do vlastitog cilja, ako treba i preko leševa; koji ne biraju sredstva da bi ostvarili sebične ciljeve. Mnogi sa simpatijama čitaju ovu vrstu komentara, a da nisu ni svjesni koliko je ozbiljno i zamjerljivo na ovakav način govoriti o problemima. Pogotovo je teško pokušati biti objektivan i prozivati sve, pa i one koji

su uvijek mislili da ćete im sve dozvoliti i amenovati. Ali, netko mora i na takav način napadati nepravdu i neljudstvo i britkim stilom prozivati sve neodgovorne i umišljene sugrađane na odgovornost.

Sličnim stilom i prozvankama u kratkoj kolumni koja se u gotovo svakom broju lista pojavi pod nazivom "Varešarije" upire se u marionete i krute vlastodršce, koji su najodgovorniji za kršenje temeljnih prava vareškog čovjeka.

"Bobovac" se trudi trajno biti interesantan jezikoslovcima ili onima koji žele razvijati i obogaćivati svoj jezik. Poštujući druge ljude koji žive zajedno s nama i jezike kojima oni govore, list se trajno zalaže za pravo i opstojnost hrvatskoga jezika i na prostorima Bosne i Hercegovine. U tom smislu vrlo su korisne rubrike: "Tuđe riječi - naše riječi" i "Govorimo hrvatski".

S petnaestom stranicom "Bobovac" je postavio jedan trajni spomenik žrtvama rata našega naroda s prostora općine Vareš. Živimo u vremenu opterećenom informacijama i zbivanjima zbog čega ljudi i događaji bivaju zaboravljeni i gurnuti u stranu. Nažalost, prebrzo zaboravljamo i one prema kojima je ovaj rat

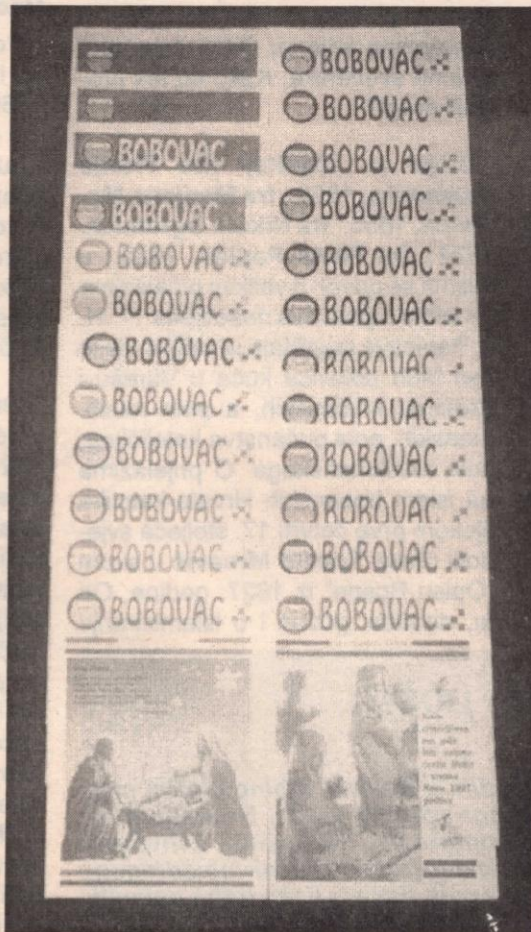
toliko fotografija s osnovnim informacijama o poginulima na ovim prostorima. Ova stranica ima posebnu težinu i vriedno bi je bilo separatno izdati i uvezati da bi se puk, bio ovdje na vareškim prostorima ili negdje daleko od Vareša, trajno mogao sjećati svojih poginulih i moliti za njih i barem na taj način imao dužno poštovanje prema njima. Hvala svima koji su nam pomogli u prikupljanju spomenutih informacija!

Posljednja je stranica redovito predviđena za one koji vole rješavati križaljke i stihove anagrame. Ne bih se upuštao u ocjenjivanje ovih zagonetki, ali bih dao najveću ocjenu autorima, Čedomiru Jeliću i Mladenku Marijanoviću, koji se iz broja u broj trude stvarati nove igre riječima vezane isključivo uz zavičaj - Vareš. Može se sa sigurnošću reći da je ovo jedina prigoda gdje u rješavanju kviskotekaških zadataka možete pronaći pojmove svoga zvičaja. Većina vareškoga puka nikada i nigdje nije pokušala na ovakav način govoriti o svom zavičaju i zato autorima spomenutih mozgalica možemo reći samo veliko hvala za trud i nastojanje da Vareš i na ovaj način govori o sebi.

U povodu srebrnog jubileja "Bobovca", na brzinu smo prelistali sve naše prošle brojeve kako bismo zaokružili jednu vrijednu cjelinu. Ne želimo samohvalu niti preuveličavanje vlastite vrijednosti ali ni preskromno razmišljanje o samima sebi. Mislim da bismo mogli reći kako je "Bobovac" postao jedan stabilan list bez prevelikih oscilacija. U Srednjoj Bosni bilo se pojavilo mnogo lokalnih listova. Neki su se prerano umorili i nestali, neki su se izgubili u kopiranim i prepisanim temama iz enciklopedija i knjiga iz hrvatskoga govornog područja.

Mi se ponosimo da je list u svim svojim člancima ostao lokalnog karaktera, a opet list koji se nije izgubio u bezvrijednim temama. Mislim da se nijedan lokalni list u Bosni ne može pohvaliti ovakvim kontinuitetom, lokalnim karakterom, raznolikom tematikom i zavidnom ozbiljnošću. To su momenti po kojima je postao prepoznatljiv, uvjerljiv i zapažen. To su momenti zbog kojih se nadamo imati još dovoljno snage za buduće brojeve lista.

Ovo je ujedno i prilika da se zahvalimo svima onima koji su na bilo koji način pomogli u dosadašnjem izdavačkom radu i da zamolimo sve one koji nam ubuduće mogu pomoći neka pomognu kako bismo doživjeli nove jubileje.

Kolaž dosadašnjih brojeva

bio najnemilosrdniji i najnepravdniji - poginule. Na pretposljednjoj stranici lista skupljeno je 113 imena i gotovo isto

M.Topić

**Bilješke
o zavičaju (16)**Piše: **Željko IVANKOVIĆ**

PRIJELAZI NA ISLAM

Islamiziranje BiH teklo je u različitim historijskim fazama brže ili sporije u ovisnosti o nizu faktora. Iz historijske literature ovaj put ćemo pokazati kako je to išlo u Varešu na dva drastična primjera dvaju uglednih franjevac vareškog kraja i u njihovo vrijeme. O tome svjedoči **Dominik Mandić** čije knjige, bez obzira na njihove krajnje historiografske domete, nije bilo lako dobiti u prethodnom sustavu.

O progonima i teškom položaju franjevac između 1606. i 1623. svjedoči **fra Andrija Kamengrađanin** pišući u Vatikan. Nakon njega provincijalom je naš zemljak **fra Martin Brguljanin** koji 1633. piše o patnjama koje su prošli fratri u "ovo zadnjih 10 godina" od batinanja do nabijanja na kolac, a čak 15 ih je ubijeno. Koliko je u to vrijeme katolika promijenilo vjeru? Papin izvjestitelj govori da je u to vrijeme (1624. g.) na području Sutjeske "otpallo od vjere sedam tisuća duša". I sad ono ovdje najbitnije.

Kad se 1635. radilo o tome da se **fra Jeronim Lučić-Bogoslavić** redi za biskupa, njegovi protivnici pišu u Rim da su njegova braća Behrem, Alija i Pervan s obiteljima prešli na islam i da bi bilo opasno da se miješaju mitre i turbani u slučaju da on bude biskupom. On je rođen u Varešu, 1600. je završio škole u Italiji, a

njegova su braća uzela islam najranije 1590. g. kad je on već bio na školovanju u Italiji. Za to vrijeme bilježimo snažan val prijelaza na islam, dakle i pritisaka na katolički živalj.

Drugi slučaj bilježimo 1631. g. kad je za provincijala izabran drugi vareški fratar fra Martin Brguljanin. Tada je objavljeno Vatikanu da je i njegova skoro sva rodbina prešla na islam. Fra Martin Brguljanin je mlađi od fra Jeronima Lučića, pa je njegova rodbina prešla na islam koju godinu kasnije. Može se zamisliti koliko je bio snažan val islamiziranja, zaključuje Mandić, kad je zahvatio i stare katoličke obitelji Lučića i Brguljanina koje su Crkvi dale tako odlične svećenike. Kako su tek prolazili drugi?

Brojni su izvještaji (**fra Franje Baličevića**, 1600.; **fra Marijana Maravića**, 1655.; **fra Nikole Ogramića**, 1672.; **fra Pavla Papića**, 1623.) u kojima se govori o velikim prijelazima na islam u prva dva desetljeća 17. st. Iz Papićeva izvještaja je vidljivo da je već tada polovica kuća u Varešu i Kreševu kršćanskih, a pola muslimanskih, pola pučanstva katoličkog, pola muslimanskoga. O prijelazima na islam bosanskih Hrvata-katolika tijekom prve četvrti 17. stoljeća svjedoči i **Ivan Tomko Mrnavić** u svom "Opisu Bosne" iz 1627. godine. On tu, doduše, govori i o islamiziranju

Albanije zajedno s Bosnom. O tome govori i **Bartol Kašić** zajedno s prijelazima na islam u Slavoniji i Vojvodini. Neće biti da su poslije ti muslimani s oslobađanjem hrvatskih krajeva od Slavonaca, tj. Hrvata, postajali Bosanci ili Bošnjaci!

Tek s dolaskom na prijesto u Carigradu sultana **Murata IV.** 1623. jenalj su progoni katolika i franjevac, tako da fra Martin Brguljanin izvješćuje Rim da je od 1623. pa do novih progona 1630. u Bosni popravljeno 60-ak crkava i svih 17 samostana. Tada i počinje blagi porast kršćana. Međutim, niti to zadugo.

Posljednji veliki masovni prijelaz na islam zbili su se između 1648. i 1669. Katoličanstvo su sačuvali samo one obitelji koje su bile spremne izgubiti nekretnine i imanja i postati bespravna raja. Bosanski biskup Nikola Ogramić-Olovčić piše da u Varešu 1673. g. ima samo 954 katolika, a muslimani su se namnožili prijelazima na islam od 1606. do 1669. godine.

Ono što je Vareš izdržao u vrijeme prve velike islamizacije od 1516. do 1526. godine kad je snažna katolička zajednica u Varešu s pohrvaćenim Sasima koji su u Vareš došli za Kulina bana ili njegovih prvih nasljednika, nije izdržao na početku 17. stoljeća. Okolica Vareša ostala je katolička, kako svjedoče historičari sve do posljednjeg velikog progona kad su i okolna sela u značajnoj mjeri počela prelaziti na islam. U ta vremena bilježi historija i turske uglednike Hrvate: **Mehmed-pašu Hrvata** ili **Murad-bega Tardića**, također Hrvata, rođaka kardinala **Juraja Utješinovića**. Tako i fra Martinu Brguljaninu, kome su sva braća prešla na islam, dolaze braća u Kraljevu Sutjesku, premda su morali slušati prijekore što su ostavili katoličku vjeru. O tome svjedoči i poznati ljetopis **fra Nikole Lašvanina**.

Vaša pošta

Iako više od 25 godina živim i radim u Berlinu, stalno pratim sva događanja koja se tiču Vareša, moga rodnog grada. Ne trebam ni napominjati da mi u tome najviše pomaže list "Bobovac", zahvaljujući kojemu svakog mjeseca do mene dopre i topli dašak mog dragog Vareša. Neobično sam sretna što se ovih dana iz tiska treba pojaviti jubilarni dvadesetpeti broj Vašeg i našeg lista. Tim povodom uredništvo upućujem čestitke i najljepše želje za uspješan daljnji rad. Srdačno Vaša!

Lela-Cica Kos, Berlin

Uredništvo najtoplije zahvaljuje na čestitkama i lijepim željama, te na ponovnom novčanom prilogu naše vrijedne suradnice.

STAZOM USPJEHA

Priča o tamburašima Hrvatskog kulturnog društva "Napredak" Vareš dobila je prošloga mjeseca još jedno poglavlje. Zloguki su bili pomislili kako je o tome već odavna sve ispisano, pa bi još moglo ispasti kako su se tamo neki otpisani vratili na scenu. Razloga za potcjenjivanje umijeća i upornosti vareškog čovjeka, pa i onda kad je s tamburicom u ruci, objektivno gledano nije bilo, kao uostalom ni pravih prigoda da sve to u protekloj godini uistinu zaškri u javnosti. Nizu lokalnih nastupa (nekoliko gradskih i onom pred velikim skupom u Borovici) trebala je potvrda uspješnog djelovanja i negdje na strani.

Mladež '96. - naziv je festivala pučke glazbe održanog 14. i 15. prosinca u Busovači, a u kojem su vareški tamburaši vidjeli priliku na kakvu se mjesecima čekalo. Nakon kratke pripreve uslijedilo je i kratko putovanje na kraju kojeg nas u ime organizatora dočekuje gospodična Marina. Festival u Busovači potpomognut brojnim sponzorima okupio je renomirane tamburaške sastave sa svih strana srednjobosanskog regiona i stvorio vrlo jaku konkurenciju, tim prije što je uz zabavni imao i natjecateljski karakter. Redom su nastupili tamburaši iz Sarajeva, Vareša, Zenice, Tuzle i Kreševa, a potom i solisti **Goran Popović** iz Busovače, te **Marijana i Ivana Marić** iz Visokog. Smijeniše se mnogi ritmovi i različiti vokali. Naši su se tamburaši predstavili skladbom "Zbog tebe" i Pržičkim kolom. Za ovu je prigodu u pojačanje stigao i negdašnji solist.

Kad je i zadnji od izvođača sišao s pozornice, dva su se žirija dala na posao. Čekajući da rezultati dospiju u ruke popularne hrvatske voditeljice **Mirne Berend** i ona ih objavi, okupljeni su bili u rijetkoj prigodi ovdje u Bosni pozdraviti **Zdravka Škendera** i **Duška Lokina**, te

Do sljedećeg nastupa

dobiti i autogram nekoga od njih. A kako je cijeli program realiziran u večernjim satima, naši su tamburaši zbog policijskog sata u pojedinim mjestima i u samom Varešu ubrzo nakon nastupa morali poći natrag, te tako i propustiti najveći dio festivala.

Ako je iščekivanje rezultata nekima iziskivalo strpljenja, Varešanima, da su i ostali čekati, neizvjesnost ništa ne bi značila. A onda, pjesma je stala, pjevači se povukli i došao trenutak proglašenja.

Prema ocjenama stručnog žirija prva je nagrada pripala tamburašima iz Sarajeva, druga Tuzlacima, a treća zeničkim tamburašima. Činilo se da nitko drugi i ne može stati uz bok mješovitim i vrlo uigranim pobrojenim sastavima, no ocjenjivački sud publike odlučuje Tuzlacima dodijeliti prvu nagradu, vareškom tamburaškom sastavu drugu, a treća opet odlazi Zeničanima.

- Ima li koga od Varešana - zapitala je Mirna kad je na red došla dodjela druge nagrade. Varešana ima naravno. Bilo ih je te večeri u Busovači svega nekoliko, ali uvijek će ih i svugdje biti. Plaketa koju su i s ovoga festivala ponijeli za uspomenu upotpunit će zavidan kontinuitet i služiti kao poticaj u nekim novim prilikama.

P.S. Sastav je u odnosu na 1995. godinu osiromašio za četiri člana, no rezultati i dalje ne izostaju. Gleda li se s druge strane, neponovljivo raspoloženje neposredno prije i poslije nastupa u dobrom starom društvu nešto je što će također redovito nedostajati ako se jednom negdje doživjelo.

M. Marijanović

S POVODOM

ŽUPNA KNJIŽNICA U VAREŠU

"I opet će se iznova praviti knjižnice." To u rujanskom broju "Bobovca" napisao naš **Željko Ivanković**. Jednu takvu utemeljio je vareški župnik fra **Mato Topić** prije više od godinu dana. Rekli bismo, i malo i puno vremena otkako radi Župna knjižnica u Varešu. Već smo zakoračili u drugu godinu njezina rada. A to je zasigurno vrijedno pozornosti.

U taj mali ali bogati kutak naše prelijepe crkve dva puta tjedno dolaze zaljubljenici u knjigu. Preko 180 članova čitatelja, najviše učenika (osnovaca i srednjoškolaca), zatim umirovljenika, kućanica, tehničara, inženjera, prosvjetnih i medicinskih djelatnika tu nalaze ponešto za svoju dušu. Fond knjiga se povećava iz dana u dan zahvaljujući donacijama onih kojima su naša župa i naš gradić u srcu. Najmlađi rado čitaju djela Vernea, Maya, Coopera, Kušeca, Kanižaja, Ramljaka, a stariji Cronina, Remarquea, Singera, Matasovića,

Perčevića, Bezića, Dončevića, Simića i dr. Oni koji vole poeziju mogu uživati u stihovima Ujevića, Mateljana, Puljića, Štambuka, Pavlovića, Arapovića... Ono što ih zanima mogu pronaći i ljubitelji fantastike, umjetnosti, filozofije, psihologije i povijesti. U knjižnici je puno naslova na njemačkom i engleskom jeziku. Iz domena duhovne naobrazbe mogu se pročitati zanimljivi životopisi svetaca, svećenika, misionara, redovnica, zatim putopisne reportaže, te teme za roditelje, djecu, stare i mlade, sve od vrhunskih autora.

Neizbrisivi su tragovi vareških biblioteka, kao što je to bila i kultura ovoga grada. Kažem bila, jer je puno toga što je naš grad činilo gradom, otišlo s njegovim žiteljima tko zna kuda.

Mladi je književnik **M. Lijavić** bio zapanjen kada se u ratu obreo u Varešu i ušao u varešku biblioteku našavši u njoj bar 50 knjiga koje u Sarajevu niti u jednoj

knjižnici, osim možda u onoj koje više nema, ne bi mogao pronaći. Njemu je bilo neshvatljivo da sve što nemaš u Sarajevu imaš u Varešu, u jednoj apsolutnoj provinciji, kako se sam izjasnio. Došao je do nekih vrlo cijenjenih pisaca, i naravno sve to ponio kući jer je šteta da trune u takvoj zabiti. Koliko je još takvih poznatih i nepoznatih posjetitelja našega grada raznijelo i raznosi neprocjenjivo knjižno blago koje smo godinama skupljali i čuvali? Gdje su se sve udomile knjige iz vareških knjižnica?

Naše je da se nadamo kako će u Varešu opet biti nešto vrijedno spomena. U ovim teškim vremenima mnogi žele druženje s knjigom da barem nakratko zaborave sumornu stvarnost. Zato često pohode Župnu knjižnicu i njezine djelatnice Janju i Marijanu i uz njihovu pomoć tu nalaze prijatelja koji ih nikada neće iznevjeriti - knjigu.

M. Jelić

BILJEŠKE O OČEVIJI

U travnju mjesecu 1996. godine navršilo se 213 godina od smrti fra Filipa Lastrića - Očevca, koji je rođen u selu Očevija. Osim što je to selo poznato po fra Filipu, zanimljivo je s nekoliko stajališta.

Prije svega, nije jedinstvena upotreba naziva ovog sela. U građanskim dokumentima uvriježen je naziv Očevlja ili Očevlje. Međutim, narod tog kraja izgovara Očevija, a i u župnim maticama piše Očevija. Za stanovnike sela ne kaže se Očevljani nego Očevci. Zato smatram da je pravilan naziv za selo Očevija, dok je Očevlja (s kratko-uzlaznim naglaskom na prvom slogu) naziv za rječicu koja protiče središnom sela. A ima u fratarskoj tradiciji i jedno etimološko objašnjenje; pripovijeda se da je neki vizitator ili misionar, Talijan, putovao iz Sutjeske i Vareša prema Olovu pa, odmarajući se na mjestu gdje je sada selo, neprestano ponavljao "Oh che via" (oh, kakav put). Tako se prozvala Okevlja, Očevija.

Očevija se nalazi na prometnici Vareš - Olovo, otprilike na sredini tog puta. Ima oko 90 kuća koje nisu na okupu nego raštrkane po brdovitom predjelu površine oko 10 km², na nadmorskoj visini između 800 i 900 m. Na tom području izvire i po sredini protječe Očevlja, čija vodena snaga već stoljećima tjera teške čekice kovačnica - majdana, a u zadnje vrijeme njezin izvor daje i vodu za piće građanima Vareša. Najveća skupina kuća, njih tridesetak, naziva se Selo. Nazivi drugih skupina su: Buk, Dobrič, Baronovo brdo, Torovi, Kosa, Kitine, Rasovača, Lokvišta, Gogići, Duvaonica, Gradac - da ne navodim lokalitete na kojima je samo po jedna kuća.

U skupini kuća Selo nalazi se crkva. Po stilu gradnje ona izgleda kao obična kuća s krovom na dvije vode, veličine 10x6 m, visine zabata 7 metara. Da je to crkva izvana se poznaje samo po

Panorama Očevije

prozorima bojadisanih stakala i po tornju koji je blizu zgrade, ali je odijeljen od nje. Taj toranj, oko 5 metara odmaknut od kuta crkve, izliven je od željeznih cijevi i šipki kutnog oblika. Pri dnu je širih dimenzija, budući da je predviđeno da to bude manja prostorija za svećenika, koji dolazi iz Vijake ili Olova. Sadašnja zgrada crkve sagrađena je 1953. godine. Na istom mjestu bila je drvena crkva s tornjem i sobom za stanovanje, sagrađena 1825. godine, koja je već bila dotrajala pa je trebalo srušiti je i graditi novu.

Seosko groblje je vrlo staro i još se na njemu nalazi nekoliko stećaka. Položaj mu je u strani, pedesetak metara lijevo od rječice Očevlje, na lokalitetu zvanom Čupetinac. Premda je strmenito ipak je podvodno. Na groblju se slavi misa i poljski blagoslov na 3. svibnja, a to je negdašnji blagdan sv. Križa. U arhivu sutješkog samostana čuva se reskript s. Kongregacije za širenje vjere datiran 12.7.1778. godine, kojim se daje potpuni oprost, uz redovne uvjete, vjernicima koji na dan 3. svibnja pohode to groblje. Velika je rijetkost da se ovakva povlastica daje za jedno groblje.

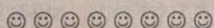
Iza Drugog svjetskog rata selo ima svoju četverorazrednu školu za osnovnu izobrazbu. Dok nije bilo škole u selu, pismenost je bila vrlo slaba, jer je samo po nekoliko djece iz sela išlo u školu u Vijaci, koja je udaljena 10 km, a put je zimi često bio neprohodan po nekoliko dana.

Očevija je najzanimljivija po svojim majdanima. To su kovačnice u kojima se izrađuju potkovice, jednostavne poljodjelske alate i kućni predmeti koji su prije bili nužni rekviziti uz ognjišta, a sada se traže uspomene i ukrasi (peke, sačevi, lopatice i dr.). Originalnost je ovih kovačnica najviše u tome što imaju uređaje koje tjera vodena snaga. U ovim krajevima nazivaju ih majdanima, a

najbolje bi im odgovarao naziv samokovi. Glavna alatka je veliki klinasti bat, težak oko 50 kg, nasaden na drvenu polugu čiji drugi kraj zahvaćaju palci (pera) jednog velikog valjka zvanog klada. Ispod čekića je nakovanj, također u obliku klina okrenutog prema gore. Kada se otvori vodena ustava iznad badnja, onda voda, udarajući u žljebove valjka, okreće ga a ovaj diže čekić, koji se zatim svojom težinom i spušta. Što je jači udar vode to je ritam brži. Vodenom snagom tjera se i mijeh koji raspiruje žeravicu. Nekada je vodena snaga izravno tjerala i kamen za zarublivanje iskovanih predmeta, ali sada je pri ruci električna energija pa se većinom postavlja motor i moderna ploča (šmirglšajba) u tu svrhu.

Ovi uređaji već stoljećima nisu doživjeli bitne promjene. Prije austrougarske okupacije bilo je ovakvih željeznih majdana i po drugim mjestima vareške okolice, a osobito u samom Varešu. Prema rukopisu fra Franje Franjkovića, godine 1887. bilo ih je 48, od kojih 32. u Varešu, 3 u Borovici, 2 u Dubošćici, 5 u Vijaci i 6 u Očeviji. Međutim, njihov broj počeo je naglo opadati kada je u Varešu izgrađena tvornica za lijevanje i preradu željeza. Tako su pred Drugi svjetski rat radila samo dva u Varešu i četiri u Očeviji. Poslije rata, oni u Varešu prestali su s radom, dok su u Očeviji i dalje radili.

B.M.

U trgovinu "Borovo" u Varešu uđe neka žena i obrati se prodavaču:
- Dajte mi jedne cipele za treći razred.
Prodavač se zamisli, pa reče:
- Oprostite, gospođo, no je li vaše dijete ponavljalo koju godinu?

naša priča

KOBNA JESEN

Može u Varešu jesen biti da valja a da je opet kobna, da ni najbolja rakija, ona što se žuti ko jantar i žeže ko reuma, ne može biti takva. Takva je bila ta jesen. Vedra, prozirna, srebrna, po danu ko Stavnja, a po noći s onom teškom, nemirnom, otrovnom mješavinom, po kojoj svi vrazi čovjeka mame na sve strane, samo ne na onu gdje mu je mjesto. Jedne je noći sedamdesetogodišnji kovač zvani Roditelj tri puta izlazio na divanu, bojagi poradi sebe, a nije, već onako ko u mladosti, kad je skakao ispod tuđih prozora a da ne zna ni poradi čega ni dokle, i izišao bi i četvrti i tko zna koji put da baba nije zagrmila kako će mu zaključati vrata ako još jednom iziđe, pa onda neka ide kud ga nečastivi nosi. Takva jesen unese nemir i u najmirnije i najpametnije ljude, i ništa ih ne može otrijezniti i opametiti dok to samo od sebe ne prođe pa opet ne počnu misliti i disati kako Bog zapovijeda. Lako je onima što su malo sabraniji pa uzmu rezati drva, cijepati i slagati po šupama u kamare ko šibice, a onda, ako samo jedna ceplja malo viri ili se njima tako čini, sve sruše pa ponovo slažu, samo da se zaborave. Lako je onima što mogu, imaju i smiju, pa slažu rakiju na rakiju sve dok im se damari ne ukončaju i ne usvile ko šlingeraj i ne prosu po tijelu ko opalo žuto lišće po Lokvenici, pa im oči planu a snaga se ugasi ko opušak u bari. Najgore je onima koji ništa nemaju i ništa ne mogu, osim da lutaju ulicama, a jednako ih boli i tama i mjesečina, i svaka zvijezda nebeska im nevidljivi nož u nepostojeću ranu zabada, koja boli više od one prave i kojoj nema ni dijagnoze ni lijeka.

Matan Ponjava je bio taj. Bivši zanatlija i dobar knjigovođa. Najbolji poznavatelj hrvatskog pravopisa u gradu. Bio je negdje na životnom raskrižju. Ili - ili! I da se kao meteor nije pojavila, bolje reći zasijala i ugasila Irena, tko zna gdje bi Matan bio. Daleko. Najmanje šef knjigovodstva u Zagrebu. U njegovoj je generaciji svaki Varešanin sanjao Zagreb. Nije to bilo samo u tašnu spremiti nešto rublja, pečenu kokoš i jednu bocu ljute, pa na velesajam. Ostati! To je bio cilj. Svi su gradovi gradovi. Samo je Zagreb glavni. Prošetati Ilicom. Na placu bana Jelačića popiti kavu. U katedralu na veliku misu. I onako, iz potaje, iz zadnjeg reda pustiti svoj baršunasti bariton, kao pirat se ubaciti u zbor i nenametljivo, bez ijedne falš note, povezati uvježbano i besprijeorno zborsko pjevanje s onim raštimanim a opet simpatičnim i milozvučnim pučkim. Da zagrebačke frajle iskrive vratove tražeći svoga veličanstvenog pjevača, da im se pomjere šeširi, raspu vodene trajne, da postanu nesigurne na nogama, da im se izvrću štikle, zatresu molitvenici i nehotice počnu jedna drugu hvatati ispod ruke od nekakvog slatkog straha, punog uzlaznosilaznih trnaca i zebnje.

Otkle se Irena obrela pred Čulinim dućanom nikada nije odgonetnuto. Je li stigla preko Beničkog mosta iz Jušića ili ozgor iz Podstjenja niz Nikovac? To nitko ne zna. Za sva tri pravca je bilo više očevi-

daca, ne svi su nekako nesigurni. Tek, nešto se pouzdano zna. Pojavila se u najvišim štiklama, s utegnutim strukom i tako zategnutom suknjom na onomu mjestu koje ne nosi časno ime da je Verka Cvrkina, ugledavši je, zinula da izusti "vidi kurve", a glas je izda pa je samo micala usnama i mlatarala rukama ko kokoš krilima kad hoće snijeti jaje. Ana Prakanaturova, koja je u rijeci ispod Frantine kuće prala aljine i taman zakoračila na zadnji skalin s koga se vidio kolnik i "kej" kojim je zveketala Irena, poželjela je da je opali pratljačem po tom inkriminiranom dijelu, no i sama se, ne znajući kako i zašto, umjesto u Idžakovoj kući našla u Čurakovoj, gdje su joj ispali tekne i pratljača.

Matan je u to vrijeme, s tek otvorenom pivom, virnuo kroz prozor Kordine birtije prema Ivunovoj kući. Kad je opazio Irenu, navrat-nanos je poletio da plati onu pivu, ali dok je izletio ne sačekavši kusur, Irene više nije bilo. Poletio je kejom koliko ga noge nose. Ko mahnit je letio niz Vareš. No putovi ljudski su zamršeni i nedokučivi. Prvo se zbunio na mostu pred općinom kod Kapelčičeve kuće. Kuda? Niz Franjiće ili pored Crvenkovića centrale? Nikada čovjek ne izabere pravi put. Ili pak vrlo rijetko. Da je krenuo niz Franjiće, sve do Kamenog mosta u Korovinjićima ne bi imao dvojbe. Ovakvo je krenuo ispred Crvenkovića centrale i kad je doletio do Jojića mosta kod Jozepove luke... tu pogrešku sebi nije oprostio do kraja života, jer je sad opet pao u dvojbu. Da li Toplikom ili preko mosta, pa pored Damjančića uz Crkveno brdo? Kud god da poleti - put nije pravi. Tada to nije znao. Tek je nakon puno godina shvatio da onaj lovac koji leti za zvjerkom nikada ne ulovi, već onaj lukavi koji je čeka u zasjedi. Poletio je niz Toplik, pa kroz Tiriće do Kamenog mosta, onda nazad uz Šišića jaz pored Pošte i uz cijelu staru čaršiju sve do pred crkvu, no Irene nigdje nije bilo. Matan nikoga nije vidio niti čuo. Samo svoje poludjelo srce. Vrtio je glavom na sve strane. Lupa štikli po keju u ušima mu je otkucavala kao paklena ura.

TVRTKO, dijak bosanski

Poletio je nasumce niz Crkveno brdo pa kroz Franjiće. U Franjićima, pred Keveševom birtijom, ne da nije vidio Markančeta koji mu je mahao da odu na piće, već nije vidio ni birtije. Poletio je dalje, u Kordinu birtiju i zasjeo kraj prozora. Poručio putnikovo šabeso i zagleda se put Frantine kuće. Kolnikom su prolazile zaprege, kejom pješaci. Sve je zvonilo. Mnoštvo gusaka i pataka u Stavnji gakalo je i grgutalo. Stavnja je tekla bistra, srebrna i hladna. Irene više nije bilo. Nikada. Niti se vratila, niti je tko znao kuda je otišla. Uzalud se Matan raspitivao. I ta njezina pojava počela se zaboravljati. I Verka i Ana bi se zaklele da je i nisu vidjele, no prisegu im nitko nije tražio. Sve je zaboravljeno, i ono tekne što je Ani ispalo u Čurakovoj kući, i ono Verkinom mahanje rukama. Bude tako u gradu da se nešto dogodi, a kao da se i nije dogodilo, i svima se čini da je to plod njihove uobrazilje ili jesenja halucinacija.

Matan nije tako mislio. Mislio je na Irenu. Znao je da je tu negdje. Ne može nestat? Nije ni zrak ni ptica. Ma gdje je ušla, ma u čiju kuću, mora izići. Otputovala nije iz grada. Nemaju dva kolodvora, a na onomu jednom sve je putnike i prolaznike ispitao. Nije ga bilo da je vidio takvu i takvu ženu. Tako godinama. Matan je zaboravio sve osim posla i pravopisa. Odmah poslije ručka bi zasjedi i čekaj. Sve je manje mislio na unosno mjesto šefa knjigovodstva u izmišljenoj zagrebačkoj tvrtki. Zaboravio je Ilicu, Trg bana Jelačića, katedralu i zagrebačke frajle. Prolazile su godine. Matan je svoj posao radio mehanički, bez razmišljanja, no unatoč tomu je napredovao i dogurao najdalje dokle je mogao dogurati u najvećoj tvrtki u malom gradu. Da mu se ne bi rugali prestao se raspitivati o Ireni i spominjati je. Kako je pomalo počeo i sijediti to mu iz pristojnosti nitko više ženidbu nije ni spominjao.

Dođe tako jesen, teška i bludna. I što je grad manji, što su ulice užje, kuće sitnije, to je teži i sve više raspamećuje mirne žitelje koji su sretno živjeli sve dok se ne pojavi ona - kobna jesen.

Matan se, sijedi i već poguren, izgubio negdje u zadnjem ratu. Bez bliže rodbine i prijatelja, gotovo se za njega nitko nije ni raspitivao. Irenu niti je dočekao, niti zaboravio. Jedno je sigurno. Dokle god je živio u Varešu, nikada nije prošao onom ulicom pored Crvenkovića centrale pa Toplikom, već uvijek kroz Franjiće. Nije si dopustio da dva puta napravi istu grešku.

Što se mene tiče, na što hoćeš mogu prisegnuti da više nikada nije bilo takve jeseni u Varešu. A o Ireni? I sad mi zvone njene štikle davno nestalim vareškim kejom, pa ne znam je li mi to teže ili što se i sav jedan Vareš u ratu urušio. Ili što onda ona Ana Prakanaturova stvarno ne opali pratljačem Irenu po onom mjestu - da se zna i na dvoumi.

JADI NEOKIĆENOG BORA

Dobro se sjećamo bora, poznatog u našoj varošici, što je, čini se, izrastao samo zato da bi u božićno i novogodišnje vrijeme bio okićen i najljepši od svih drugih. Grad je bio ponosan na svoj bor i svi su pričali da ga nadaleko nema ljepše okićena. Mnogi su bili spremni preparirati se s drugima i okladiti se s najupornijim svađalačkim jezičkim jezicima da nema ljepše okićenog bora u čitavoj okolini. A i sam bor je bio ponosan na sebe i čini se dvaput brže rastao od drugih borova. I činilo mu se kako je toliko velik da vidi sve okićene borove u Bosni i prkosi im svojom ljepotom.

Vrenena su se mijenjala. Mržnja i rat su izmijenili lica ljudi i njihovo ponašanje. I bor je primjećivao iscrpljenost, bore i sjede vlasni na svojim poznanicima što su ga redovno, u prosincu svake godine kitili. Ali, više negoli na licima ljudi, ogledale su se ratne promjene i na samom boru. Ove godine, prvi put do sada, on je ostao neokićen. Bor se sjetio vremena u kojima je najvažnije bilo da on bude neokićen za Božić. Dan poslije Božića može, ali ne samo na Božić. Bila je takva naredba pa je nakit kasnio, ali je bor svake godine bio okićen. Dogodilo se nešto veliko - bor je ove godine ostao neokićen!

Bor je plakao i pitao se zašto je to tako. Sam nije mogao naći odgovor. Onda je pitao prolaznike, svoje prijatelje koji su redovito donosili nakit u blagdansko vrijeme, što se to dogodilo u ljudima pa su zaboravili radovati se ljepoti okićenog bora.

Putom su prolazile neke žene noseći u rukama zavežljaje i pakete. Bor se obradovao misleći kako nose nakit za njega, ali one se ni ne zaustaviše kraj bora nego krenuše dalje. Bor ih kroz plač upita zašto taj nakit ne ostave tu i zašto ga ne okite kao prijašnjih godina. Jedna od njih, najbrža na jeziku, bivša omladinska aktivistkinja koja je prijašnjih godina predvodila i organizirala kićenje bora s omladinom, sada umotana u maramu, oštro odgovori kako muškarci odlučuju o tome a ne žene. Uostalom, one ionako ne nose u paketima nakit nego humanitarnu pomoć.

Putom su prolazili neki vojnici, pa se bor obradovao misleći kako su oni možda dobili zaduženje uresiti ga. Ali, i oni prođoše. No bor ih nakratko zaustav i upita za razlog. Jedan od vojnika

odgovori da kićenje ne ide u rok službe, a osim toga on će za Novu godinu ispućati jedan okvir municije, pa svidjelo se to nekome ili ne svidjelo. "Ne bismo mi obični vojnici o tome mnogo govorili, ali dobili smo naređenje da u vojničkom krugu ne smijemo kititi bor, slaviti Novu godinu, niti na bilo koji način vanjskim znakovima obilježiti novogodišnju noć. Ovo i nije naša Nova godina, tako nam je lijepo objasnio naš moralist koji je stranac i još nije dobro savladao bosanski jezik, ali smo ga dobro razumjeli."

Kraj neokićenog bora naišla je grupa djece koja su se veselo igrala. a netko iz grupe je bacio petardu baš prema boru. Bor se konačno obradovao misleći kako je to pravo novogodišnje veselje i sigurno djeca dolaze okititi ga. Prije negoli je bor išta pitao, djeca odgovoriše: "Nama su kod kuće rekli da ne smijemo kititi bor, ni ovaj veliki zajednički, niti male borove u svojim kućama. Naredili su nam da trebamo nakit pobacati u smeće. Čak su nam rekli, ali o tome ne smijemo javno govoriti, da smijemo pobacati nakit kad nas nitko ne vidi s bilo kojeg okićenog bora u gradu i da nam policija neće ništa zbog toga. Dobro se sjećamo da smo prije rata pod ovim velikim zajedničkim borom dobivali poklone od Djeda Mrza. Ove godine zabranili su i Djeda Mrzu doći u naš grad. Ne samo ove godine, nego kažu nam stariji kako on nikada više neće smjeti doći u ovu Bosnu. Ne znamo zašto je stigla zabrana Djeda Mrzu. Neka djeca kažu da je Djed Mraz bio u četnicima, a drugi kažu da je bio u ustaškoj vojsci, pa mu je naša armija zabranila dolazak. Neki opet kažu da

on nikada i nije bio naš djed. Da je bio naš ne bi se ni zvao Djed Mraz nego možda Babo Paša ili nekako tako. Mi zasigurno znamo samo ovo: u našoj Bosni nema ni Djeda Mrza, ni paketića, ni nakita za bor, ni čekanja Nove godine. Zašto nema, pitajte starije!"

Potom je prolazila delegacija lokalnih političkih moćnika. Bor konačno uzdahnu s olakšanjem misleći da prolaze oni čija je riječ najvažnija i koji će se možda ipak urazumiti i pustiti djecu i mlade u akciju čišćenja. Među njima bor prepozna par nekadašnjih skojevaca koji su prije nekoliko godina pod borom šenlućili u prednovogodišnje dane. Pomisli kako će ih napomenuti dobra stara vremena, ali oni o tome ne dadoše ni progovoriti. Jedan od njih reče: "Nama su rekli naši odozgor kako je prošlo vrijeme kićenja borova za Božić i Novu godinu i kako se to vrijeme nikada više neće vratiti u Bosnu. Nemoj nam dosađivati jer smo baš ovih dana u velikom poslu. Baš sada pravimo najnoviji plan po kojem ćemo očistiti iz stanova ovoga našeg šehera sve one koji bi slavili Božić i Nove godine i kitili krizbane. Kada provedemo ovu akciju etničkog čišćenja, neće nitko više smjeti pitati ni za nakit, ni za Djeda Mrza, ni za Novu godinu. Uostalom, kada smo čitav ovaj grad mogli osloboditi od tolikih viškova raznih stvari, što nam nisi zahvalan što smo i tebe oslobodili tereta tog nakita. Baš te je taj nakit pritiskao i jedva si pod njim disao. Uz to, borovi su, kao i sve drugo, najljepši kad su samo zeleni i nikako drugačiji. A i Djed Mraz je najveća glupost koja nam samo kvari mladež. Neka njega vozaju na sanjkama po Norveškoj, ali neka ga ovamo ne dovoze. Što znaš, može nam Djed Mraz u onim paketićima sa Zapada donijeti malo kulture pa će nas iskvariti. A ti, bore, ako budeš previše pitao, dat ćemo nalog da i tebe posijeku kao i mnoge druge borove."

Bor je tako gledao s visoka čitavu Bosnu. Gledao je i plakao. Vidio je u nekim mjestima Bosne kako je okićeno sve što se moglo okititi, a drugi gradovi su ostali bez nakita. Gledao je čudno išaranu Bosnu u kojoj je istovremeno bilo uplakanih i veselih borova, uplakanih i veselih ljudi. Borovi su postali kao ljudi, a i ljudi kao borovi. Oni samo pate, plaču i pitaju se, a nitko im ne daje odgovora.

M.Topić

GOVORIMO HRVATSKI (9)

DULJENJE SLOGA S KRATKIM je

Ako se slog s kratkim **je** dulji u jednom riječima na njegovo mjesto dolazi dvoglasnik, a u drugim samo produženo je.

Duljenje kratkoga **je** daje dvoglasnik u nesvršenim glagolima i glagolskim imenicama ako u svršenom obliku nije u osnovi riječ **mjera**, **mjesto** i **sjesti**: dospjeti-dospijevati, dospijevanje; razumjeti-razumijevati, razumijevanje; zastarjeti-zastarijevati, zastarijevanje; sagorjeti-sagorijevati, sagorijevanje. Ako je u osnovi glagola i glagolske imenice riječ **mjera**, **mjesto** i **sjesti**, onda osnova ostaje nepromijenjena, tj. ostaje **je**: zamjeriti, zamjerati, zamjeranje; namjestiti, namještati, namještanje; zasjesti, zasjedati, zasjedanje.

Na mjestu osnovnoga **e**, **i** u riječima **letjeti**, **leći**, **liti**, njihovih složenica i složenica **sa-zreti** slog se dulji i dolazi dvoglasnik: **letjeti**-**lijetati**, **lijetanje**; **leći**-**lijeđati**, **lijeđanje**; **liti**-**lijevati**, **lijevanje**; **sazreti**-**sazrijevati**, **sazrijevanje**.

U tvorbi imenica od glagola s predmetkom **pre-** u jednih se imenica to **pre-** dulji pa u **prije-** imamo dvoglasnik: **prijekor** (prema prekoriti), **prijelaz** (prema prelaziti), **prijenos** (prema prenositi), **prijepis** (prema prepisati), itd., a u drugim ostaje **pre-**: **pregib**, **pregled**, **presjek**, **prepad**, **prelet** itd.

Glagol **sjeći** i njegove složenice imaju u jednim oblicima **je**, a u drugim dvoglasnik: **sjeći**-**siječem**, **siječeš**, **sijeci**, **sijekući**; **sjekao**, **sjekla**, **sječen** itd.

Dvoglasnik imamo i u pojedinačnim riječima: **htjenje** (prema htjeti), **pijevac**, **pijetao** (prema pjevati), **odijelo** (prema odjeti), **umijeće** (prema umjeti), **dospijeće** (prema dospjeti) itd.

U ostalim tipovima i riječima, koje su u većini, duljenjem ne postaje dvoglasnik, nego samo dugo **je**. To se zbiva:

a) u genitivu množine: **mjesto**-**mjēstā**, **djelo**-**djēlā**, **vjera**-**vjērā**...

b) ispred dva suglasnika od kojih je prvi **l**, **lj**, **n**, **r**, **v**: **djelo**-**djēlce**, **nědjelja**-**nědjēljni**, **smjer**-**smjērnica**, **vjera**-**vjērnōst**, **vidjeti**-**vidjēvši**...

c) u složenicama tipa **kūtomjer**, **pōlumjer**, **tōplomjer**...

d) u imenica od **milja** i izvedenicama od njih: **djēd**-**djēdo**, **Stjēpān**-**Stjēpo** (**Stijēpo** se može pisati i ovako, s dvoglasnikom)

e) u imenica izvedenih sa - **je**: **licēmjer**-**licēmjērje**, **sredōvjek**-**sredōvjēčje**...

Literatura:

1. *Stjepan Babić, Božidar Finka, Milan Moguš, Hrvatski pravopis*, Školska knjiga, Zagreb, 1994.

J. Jurić, prof.

SMIJEH JE ZIDIRAV!

☺☺☺☺☺☺☺☺

Holivudska diva obraća se suprugu, također glumcu:

- John, požuri se! Tvoja i moja djeca potukla su se s našom.

☺☺☺☺☺☺☺☺

- Najzbudljiviji film koji sam ikada snimio - priča neki glumac - bio je onaj u kojem smo se do posljednjeg trenutka pitali hoće li nam producent moći isplatiti honorare.

☺☺☺☺☺☺☺☺

Smještajući gosta u hotelsku sobu recepcionar mu ljubezno govori:

- Bude li vam štogod u sobi nedostajalo, samo pozvonite. Odmah ću vam objasniti kako se možete snaći bez toga.

☺☺☺☺☺☺☺☺

- Vidiš ovaj sat na mojoj ruci. To je predratni švicarski sat...

- Glupost! Zna se da Švicarci nikad nisu ratovali.

☺☺☺☺☺☺☺☺

Vrativši se s posla, muž sjeda za stol i govori ženi:

- Požuri s tim. Gladan sam kao vuk!

- Odlično - uzvikne ona - baš imamo janjetinu!

☺☺☺☺☺☺☺☺

Kod isporuke automobila nekom boksaču, trude se pojasniti mu raspored brzina.

- To za vožnju unatrag nije mi potrebno - reče boksač. Ja ni pred kim ne uzmičem!

ISPRIKA

Prilikom tiskanja prošlog nastavka serijala GOVORIMO HRVATSKI potkrala se greška u posljednjem pasusu prvoga stupca, tako da stoji učitelj - učiteljica umjesto učitelj - učiteljica.

Molimo čitatelje i autoricu članka da uvažavaju ovu ispriku.

☺☺☺☺☺☺☺☺

Nakon uspješnog oporavka pacijent se obraća liječniku:

- Doista vam dugujem beskrajnu zahvalnost.

- Ne pretjerujmo - ohladi ga liječnik. Dugujete mi samo dvjesto maraka.

KRIŽALJKA

Autor: Č. JELIĆ

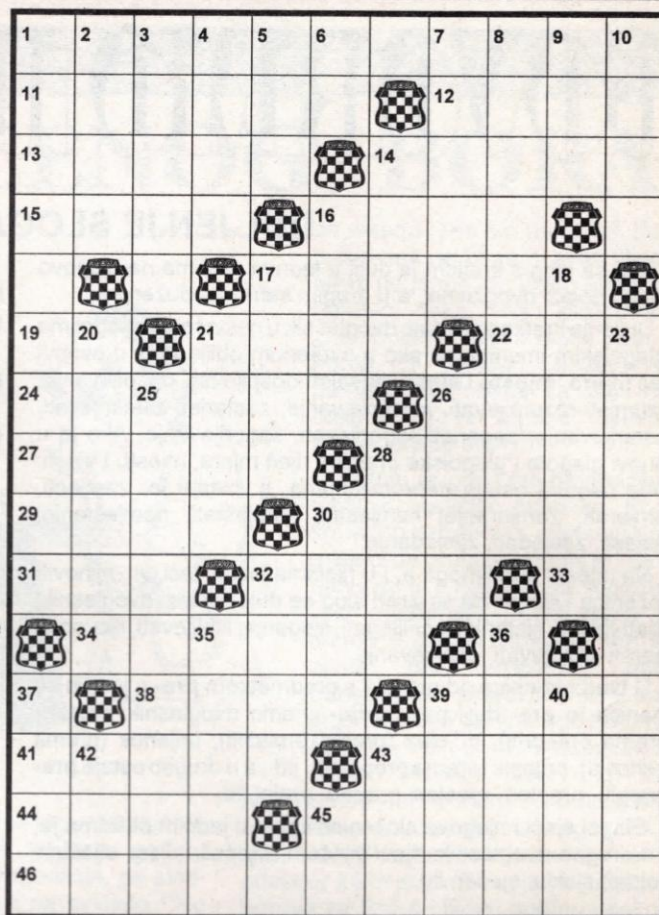
VODORAVNO

1. Slab pjesnik
11. Zavaravati; činiti bračnu nevjeru
12. Mineral
13. Nazivi
14. Mjesto u Sloveniji (anagram: KREKA)
15. Ime glumice Turner
16. Skupina ptica u letu
17. Eksplozivna srbijanska pokrajina
19. Orač bez vokala
21. ... vareških Hrvata "Bobovac"
22. Kratica za "neidentificirani leteći objekt"
24. Osušena trava
26. Američki filmski glumac, Brad
27. Koje je u stanju raspadanja, gnjilo
28. Trgovac jajima
29. Ime glumice Zime
30. Uzgajivači repe
31. Pokazna zamjenica
32. Otac odmila
33. Inicijali bivšeg ministra Jarnjaka
34. Slaboumnici, kreteni
38. Narodno žensko ime
39. Nogometni ... "Bobovac"

41. Hrvatski ... "Bobovac"
43. Kavkaski gorštaci, Oseti
44. Mokrača
45. Sprava, naprava
46. Pristaša nagodbe (množ.)

OKOMITO

1. Uzgoj svilene bube i prerada svile
2. Mrak, tmina
3. Ime glumice Kolesar
4. Ime tenisačice Mandlikove
5. Otilija odmila
6. Autoznak za Kiseljak
7. Muza pjesništva
8. 96. domobranska ... "Bobovac"
9. Riječni otoci
10. Duhovita doskočica
14. Uzrast, stas
16. Ime ministra Škare
17. Kinematograf
18. Žrtvenici
20. Gnojno ispuščenje na koži (množ.)
21. Ime glumice Margetić
23. Trijebeći očistiti
25. Zagrebački sportski novinar
26. Vrhovni poglavar Rimokatoličke crkve

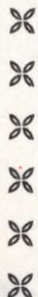

28. Himalajski snježni čovjek
30. Obrok otplate
32. Država u Africi
35. Pučki naziv za Ilindan
36. Biljni svijet
37. Sitan dio, mrvica
39. Grad u Sloveniji
40. Pritok Une kod Martinbroda
42. Vrsta papige
43. Ime pokojnog bubnjara Ivandića
45. Početna slova abecede

STIHOVNI ANAGRAMI

Da do BRZOG oporavka
(nakon svega) neće doći,
godina je malo jedna,
još će toga morat proći.

Prethodna je tako prošla,
svak je snio sanak svoj,
narod SAMO željan mira
- osta vjeran težnji TOJ.

Na početku ljeta novog,
nove nade, novi sni,
ljepša jutra da osviću,
da svi budu radosni.

I lidersko istupanje
da ne bude uvijek DVOJNO;
ODABRAN je zato svaki!
Vareš čeka. I Bugojno...

RJEŠENJA IZ OVOG
BROJA - KRIŽALJKA,
VODORAVNO: stihoekpae,
varati, ruda, imena,
Rakek, Lana, jato, a,a,a,
Kosov, rč, list, nio, sijen,
Pitt, trulo, jafar, Vera,
repari, ova, tata, l,j, idioti,
f, e, t, Olga, klub, radio,
Ironi, urin, aparat, nagod-
benjac;
STIHOVNI ANAGRA-
MI: Zbogom staroj, novoj
dobar dan.

BOBOVAC

LIST VAREŠKIH HRVATA

"BOBOVAC" Informativno glasilo Hrvata Vareša
Osnivač i izdavač: Općinsko vijeće općine Vareš i HKD "Napredak" - podružnica Vareš;
Adresa uredništva: 71335 Pržići-Vareš, telefon: 099/476-304, tel./fax: 087/811-557; In-
ternet URL adresa <http://www.hmet.org/napredak> E-mail: goran.mijatovic@belub.se;
Kunski račun: 13030-637-1002650, devizni račun: 13030-637-2002650. Računi u ZAP-u
Kiseljak; Devizni račun za uplate iz inozemstva: 7000-280-48-06-04100-7. Račun kod
Srednjobosanske banke dd Kiseljak, poziv na broj Općinskog vijeća Vareš: 7100-0029.
Glavni urednik: Čedomir Jelić; Odgovorni urednik: Boško Andrić; Lektor: fra Mato Topić;
Likovna obrada: Borka Dodik i Dubravko Tokmačić; Urednik fotografije: Mladenko
Marijanović; Uredništvo: Vladimir Alaupović, Tvrtko Gavran, Željko Lekić, Mladenko
Marijanović, Zvonimir Stjepanović, Stjepan Šurkić, Mato Topić i Marjan Vidović.
Kompjutorska priprema: "BHM" Zenica, Tisak: NIGP "FUTURA" Zenica